

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ
ZİHİN ENGELLİLERİN ÖĞRETMENLİĞİ
PROGRAMI'NIN İÇERİK ÖGESİNİN MEZUN
GÖRÜŞLERİNE DAYALI OLARAK
DEĞERLENDİRİLMESİ
(Yüksek Lisans Tezi)
Zafer ÖZER
Eskişehir, 1995

çocuk gelişimi, belirli derslerin ve becerilerin öğretimi, seçmeli branş ve öğretmenlik uygulaması konuları ile ilgili edindikleri bilgi ve becerileri ise yetersiz bulmuşlardır. Mezunlar, öğrenim gördükleri programda almış oldukları derslerden, davranış değiştirme, özbakım becerilerinin kazandırılması, özel eğitim programlarının bireyselleştirilmesi, aile ve çevre eğitimi, öğrenme psikolojisi, özel eğitimde araç-gereç geliştirme, özel eğitime giriş ve okul öncesi eğitim derslerini alanda çalışırken en çok yararlanan dersler olarak bildirmişlerdir. Birden fazla mezun tarafından programa konulması önerilen dersler, ilkokuma-yazma öğretimi, bilimsel araştırma teknikleri, fizyoterapi, eğitimde dramatizasyon, cinsel eğitim ve zihin engelli çocuklarda dil eğitimi dersleridir. Mezunlar, öğrenim gördükleri programın ders çeşidi, ders saatleri ve derslerin yarıyillara göre dağılımlarını genel olarak yeterli bulduklarını ifade etmişlerdir.

Elde edilen bulgular ışığında, yetersiz bulunan konularla ilgili derslerin içeriklerinin gözden geçirilmesi, bu derslerin uygulama ile desteklenerek özel eğitim öğretmenliği için işlevsel hale getirilmesi, son sınıfta yapılan öğretmenlik uygulamasının süresinin arttırılarak mezunların gerçek yaşamdaki çalışma ortamlarına uygunluk gösterecek şekilde yeniden düzenlenmesi ve programa bilimsel araştırma teknikleri, fizyoterapi, eğitimde dramatizasyon ve cinsel eğitim konularını içeren derslerin konulması önerilebilir.

SUMMARY

The purpose of the present study was to evaluate the content of the Special Education Teacher Training Program in Mental Retardation in Anadolu University, according to the graduates' opinions. For this purpose, 34 graduates of the program who graduated between 1992-1994 and work as a teacher of the mentally retarded children were included in the study.

The content of the program was evaluated according to five dimensions. These dimensions were (1) course content of child development, teacher certification, regular education, special education, teaching of specific skills and concepts, behaviour management, minor specialization and practicum areas, (2) most beneficial courses offered in the program, (3) the new subjects and courses suggested by the graduates for the program, (4) the course selection and duration of the program, (5) distribution of the courses to the semesters.

The study was conducted according to the descriptive method. The graduates stated that they found the knowledge and skills they had acquired about teacher certification, regular education, special education and behaviour and classroom management sufficient. However, they evaluated the knowledge and skills they had acquired on child development, teaching specific skills and concepts, minor specialization and practicum as insufficient. They also declared that the most beneficial courses for them in working with mentally retarded children were behaviour management, teaching self-care skills, individualization of special education programmes, parent training, psychology of learning, material development in special education, introduction to special education and early childhood education. Several graduates

suggested that teaching primary reading and writing skills, research methods, physiotherapy, drama in education, sex education and language teaching to mentally retarded children should be added to the program. Moreover, they found that the diversity of the courses that they had studied in the program and the course hours and the course distribution were suitable.

In the light of the gathered data, the following suggestions can be offered: (1) The content of the courses evaluated as insufficient should be reanalyzed and should become more functional for special education teachers, (2) the duration of the practicum should be increased and practicum should be reorganized considering the present teaching situations, (3) research methods, physiotherapy, drama in education and sex education should be added to the present program.

TEŞEKKÜR

Araştırmanın her aşamasında değerli eleştiri ve katkılarıyla bana yol gösteren danışmanım Yrd.Doç.Dr. Sayın Gnl Kırcaali-İftar'a, zel Eğitim Bölüm Başkanı Prof.Dr. Sayın Süleyman Eripek'e, Eğitim Bilimleri Bölüm Başkanı Doç.Dr. Sayın Bekir zer'e ve bütün hocalarıma, çalışma arkadaşlarıma, ayrıca manevi desteklerini sürekli olarak gördüğüm eşim Mehdiye, ocuklarım Barış Taylan ve Ekin Dilan'a teşekkür ederim.

Zafer ÖZER

Eskişehir, Eylül, 1995.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET.....	i
SUMMARY.....	iii
TEŞEKKÜR.....	v
ÇİZELGELER LİSTESİ.....	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	ix
BÖLÜM I	1
GİRİŞ.....	1
Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Kanada ve Fransa'da Özel Eğitim Öğretmeni Yetiştirme.....	2
Amerika Birleşik Devletleri.....	2
İngiltere.....	3
Kanada.....	3
Fransa.....	4
Türkiye'de Özel Eğitim Öğretmeni Yetiştirme.....	4
Türkiye'de Özel Eğitim Öğretmeni Yetiştirmede Yasal Dayanaklar.....	4
a) Kanunlar.....	4
b) Şura Kararları.....	5
Türkiye'de Özel Eğitim Öğretmeni Yetiştirme Uygulamaları.....	6
Sertifika Programları ile Özel Eğitim Öğretmeni Yetiştirme.....	6
Diploma ve Lisans Programları ile Özel Eğitim Öğretmeni Yetiştirme	7
Gazi Eğitim Enstitüsü.....	7
Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi.....	8
Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi.....	8
Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi.....	9
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi.....	9
Anadolu Üniversitesi Özel Eğitim Öğretmenliği Programı'nın Özellikleri.....	10
İşitme Engellilerin Öğretmenliği Programı.....	10
Zihin Engellilerin Öğretmenliği Programı.....	11
Eğitim Programlarının Değerlendirilmesi.....	17
Özel Eğitim Öğretmeni Yetiştirme Programlarını Değerlendirme Araştırmaları.....	21

Önem.....	22
Amaç.....	24
BÖLÜM II	26
YÖNTEM.....	26
Evren Örneklem.....	26
Veri Toplama Aracı.....	27
Araştırma Yöntemi.....	30
Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi.....	30
BÖLÜM III	32
BULGULAR.....	32
Mezunların Kimlik Bilgilerine İlişkin Bulgular.....	33
Zihin Engellilerin Öğretmenliği Programının İçerik Ögesine İlişkin Bulgular.....	36
Mezunların İçerik Ögesi Kapsamında Gruplanmış Ders Konuları Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Bulgular.....	36
Özel Eğitim Öğretmeni Olarak Çalışırken En Çok Yararlanan Derslere İlişkin Bulgular.....	48
Mezunlar Tarafından Programa Konulması Önerilen Konular ve Derslere İlişkin Bulgular.....	51
Mezunların Programda Yer Alan Özel Eğitim Öğretmenliği Alanı İle İlgili Ders Çeşidi ve Bu derslerin Haftalık Ders Saatleri Konusundaki Görüşlerine İlişkin Bulgular.....	54
Mezunların Programda Yer Alan Özel Eğitim Öğretmenliği Alanı İle İlgili Derslerin Çoğunun Yarıyıllara Göre Dağılımı Konusundaki Görüşlerine İlişkin Bulgular.....	55
BÖLÜM IV	56
TARTIŞMA.....	56
Uygulamaya Yönelik Öneriler.....	60
İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler.....	61
Sınırlılıklar.....	62
KAYNAKÇA.....	63
EKLER.....	66
Ek I.....	67
Ek II.....	69
Ek III.....	71
Ek IV.....	85

ÇİZELGELER LİSTESİ

	Sayfa
Çizelge 1. Mezunların Mezuniyet Yıllarına Göre Dağılımları.....	26
Çizelge 2. Mezunların Seçmeli Branşlarına Göre Dağılımları.....	33
Çizelge 3. Mezunların Görev Yaptıkları Kurumlara Göre Dağılımları.....	34
Çizelge 4. Mezunların Mezuniyet Sonrası Yaptıkları Akademik Çalışmalar.....	35
Çizelge 5. Mezunların çocuk Gelişimi Konuları İle İlgili Edinilen Bilgi Ve Becerileri Hangi Yönlerden Yetersiz Bulduklarına İlişkin Görüşleri.....	37
Çizelge 6. Mezunların Belirli Derslerin Ve Becerilerin Öğretimi Konuları İle İlgili Edinilen Bilgi Ve Becerileri Hangi Yönlerden Yetersiz Bulduklarına İlişkin Görüşleri.....	40
Çizelge 7. Mezunların Seçmeli Branşları İle İlgili Edinilen Bilgi Ve Becerileri Hangi Yönlerden Yetersiz Bulduklarına İlişkin Görüşleri.....	43
Çizelge 8. Mezunların Öğretmenlik Uygulamalarını Yaptıkları Kurumlar....	45
Çizelge 9. Mezunların Son Sınıfta Yaptıkları Öğretmenlik Uygulamasının Yetersizlik Nedenlerine İlişkin Görüşleri.....	46
Çizelge 10. Mezunların Öğrenim Gördükleri Programda Almış Oldukları Dersler İçinde Alanda Çalışırken En Çok Yararlandıkları Dersler.....	45
Çizelge 11. Mezunlar Tarafından Programa Konulması Önerilen Dersler.....	52
Çizelge 12. Mezunların Özel Eğitim Öğretmenliği Alanı İle İlgili Ders Çeşidi Ve Haftalık Ders Saatlerine İlişkin Görüşleri.....	54

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa
Şekil 1. Çocuk Gelişimi Konuları İle İlgili Edinilen Bilgi Ve Becerileri Hangi Yönlerden Yetersiz Bulduklarına İlişkin Görüşler	38
Şekil 2. Belirli Derslerin Ve Becerilerin Öğretimi Konuları İle İlgili Edinilen Bilgi Ve Becerilerin Yetersizlik Nedenlerine İlişkin Görüşler.....	40
Şekil 3. Seçmeli Branşları İle İlgili Edinilen Bilgi Ve Becerileri Hangi Yönlerden Yetersiz Bulduklarına İlişkin Görüşleri.....	44
Şekil 4. Son Sınıfta Yapılan öğretmenlik Uygulamasının Yetersizlik Nedenlerine İlişkin Görüşler.....	47
Şekil 5. Mezunların Öğrenim Gördükleri Programda Almış Oldukları Dersler İçinde Alanda Çalışırken En Çok Yararlandıkları Dersler.	50
Şekil 6. Programa Konulması Önerilen Dersler.....	53

BÖLÜM I

GİRİŞ

Dünyada genel olarak çağ nüfusunun %14'ünü özel eğitim gerektiren çocukların oluşturduğu söylenmektedir. Bu oran içerisinde zihin engelli çocuklar %2.3'lük bir oran ile en yaygın grubu oluşturmaktadır (DPT., 1992; Eripek, 1993; Kirk ve Gallager, 1983; Özsoy, Özyürek ve Eripek, 1989). Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen bu tahmini oran temel alındığında Türkiye'de 0-18 yaş grubunda yaklaşık 610.000 zihin engelli çocuğun bulunduğu söylenebilir. Okullaşma oranlarına bakıldığında, bu çocukların ancak 14.178'ine (% 2.5) eğitim hizmeti verilebilmektedir (MEB., 1991; DPT., 1992). Zihin engelli çocuğun gereksinimlerinin karşılanabilmesi değerlendirme, yerleştirme, eğitim ve izleme çalışmalarının etkili bir şekilde yürütülmesini; bu hizmetler ise değişik alanlarda uzmanlaşmış personelin birlikte çalışmasını gerektirmektedir (Özsoy ve diğ., 1989). Bu hizmetlerin gerçekleşmesini sağlayacak özellikle personel yetiştirme, dünyada ve Türkiye'de önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Zihin engelli çocuğun eğitimi açısından bakıldığında, personel yetiştirmede en önemli sorunlardan birinin öğretmen yetiştirme olduğu söylenebilir.

Bu araştırmanın amacı, Türkiye'de zihin engellilere yönelik öğretmen yetiştiren üç programdan biri olan Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Zihin Engellilerin Öğretmenliği Programı'nın içerik ögesini mezun görüşlerine dayalı olarak değerlendirmektir.

Bu amaçla gerçekleştirilen araştırmanın kaynak taramasında ilk olarak Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Kanada ve Fransa olmak üzere dört gelişmiş ülkenin özel eğitim öğretmeni yetiştirme sistemleri ile Türkiye'de özel eğitim öğretmeni yetiştirme konusunda bilgi sunulacaktır.

Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Kanada ve Fransa'da Özel Eğitim Öğretmeni Yetiştirme

Amerika Birleşik Devletleri

ABD'de özel eğitim öğretmeni yetiştirme ilke ve esasları 1975 yılında yürürlüğe giren "Bütün Engelli Çocuklar İçin Eğitim Yasası" (PL. 94-142) ile belirlenmiştir (DPT., 1992; Kırcaali-İftar, 1993).

ABD'de özel eğitim öğretmeni yetiştirme lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyindeki programlarla yürütülmekte ve özel eğitim öğretmenleri engel türlerine göre yetiştirilmektedir. Ancak belli engel türlerine göre yetiştirilseler de, temel özel eğitim konuları açısından programların benzer nitelikler taşıdığı; bu nedenle de öğretmenlerin genel olarak özel eğitim gerektiren çocukların öğretmenlik formasyonuna sahip olacak şekilde yetiştirildikleri söylenebilir (Illinois State University, 1990; Florida State University, 1991; D.P.T., 1992; University of Miami, 1993; University of Arkansas, 1993, 1994).

İngiltere

İngiltere'de öğretmen yetiştirme lisans düzeyindeki programlarla yapılmaktadır. Başka bir alanda lisans düzeyinde dereceye sahip olanlar da öğretmenlik sertifika programlarından geçirilerek öğretmen olabilmektedirler. Sertifika programları bir ya da daha fazla yıl süren kuramsal ve uygulamalı derslerden oluşmaktadır. İngiltere'de normal okullarda görev yapacak öğretmenlerin, özel eğitim gerektiren çocukların gereksinimlerini de karşılayacak şekilde yetiştirilmeleri amaçlanmaktadır (DPT., 1992; Gürsel-Batu, 1995).

İngiltere'de özel eğitim öğretmenliği için öncelikle nitelikli bir genel öğretmenlik formasyonu eğitimi, daha sonra özel eğitim alanında uzmanlaşma hedeflenmektedir. Uzmanlaşmadan sonraki hedef ise bir alanda branşlaşmadır. Özellikle kaynaştırma eğitiminde görevli öğretmenlerin hizmet-içi eğitimine büyük önem verilmektedir. Özel eğitimde hizmet-içi eğitim bir ya da iki yıllık sertifika programları, yüksek lisans ve doktora düzeylerindeki programlarla yürütülmektedir (Hegarty, Packlington ve Lucas, 1984).

Kanada

Kanada'da eğitim hizmetlerinde görev yapabilmek için en az lisans düzeyinde öğrenim görmüş olmak gerekmektedir. Öğretmen olabilmek için lisans derecesine sahip olmanın yanı sıra öğretmenlik sertifika programlarını bitirmek şarttır. Özel eğitim öğretmenliği için bir yıldan üç yıla kadar devam eden ayrı bir sertifika programının bitirilmesi gerekmektedir. Kanada'da lisans düzeyinde özel eğitim öğretmeni yetiştiren program bulunmamaktadır. Özel eğitimle ilgili her alanda uzman ve öğretmenler kurs, sertifika, hizmet-içi

eğitim programları ve lisansüstü eğitimle yetiştirilmektedirler (DPT, 1992; Kırcaali-İftar, 1993).

Fransa

Fransa'da doğrudan özel eğitim öğretmeni yetiştirmeyi amaçlayan bir öğretmenlik programına rastlanılmamıştır. Öğretmenlik diploması veya buna denk düşen bir diploma sahibi olup da, 2-4 yıl öğretmenlik yapanlar ya da özel eğitim öğretmenliği hazırlık stajına katılmış olanlar "Özel Eğitim, Uyum ve Kaynaştırma Eğitimi Beceri Sertifikası" (CAAP SAİS) programı ile yetiştirilerek özel eğitim öğretmeni olmaktadır (DPT, 1992).

Türkiye'de Özel Eğitim Öğretmeni Yetiştirme

a- Kanunlar

1. 14 Haziran 1979 tarihli Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 8. ve 43. maddelerinde "özel eğitime ve korunmaya muhtaç çocukları yetiştirmek için özel tedbirler alınır...çocukların özelliklerine uygun personel yetiştirilmesi Bakanlık ve diğer Bakanlıkların işbirliği ile sağlanır" ifadesiyle özel eğitim alanına öğretmen ve diğer personelin yetiştirilmesi konusuna açıklık getirilmeye çalışılmıştır.

2. Türkiye'de özel eğitime muhtaç çocuklara verilecek hizmetlerin çerçevesini belirleyen ve özel eğitimle ilgili temel kanun olarak kabul edilen 15 Ekim 1983 tarihinde yürürlüğe giren 2916 sayılı "Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu"nda özel eğitim öğretmeni yetiştirilmesi ile ilgili açıklayıcı bir madde bulunmamaktadır.

b- Şüra Kararları

1. V. Milli Eğitim Şürası'nda (14 Kasım 1953), özel eğitim öğretmeni yetiştirme ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Şüra, personel yetiştirmeyi iki şekilde belirlemiştir:

"a. Mütihassısların üniversitelerde, eğitim enstitülerinde ve yabancı müesseselerde yetiştirilmesi,

b. İş başında çalışmakta olanların da hizmet-içi eğitimden geçirilmesi."

Şüra, özel eğitim alanında çalışanlara bir yılda 13 maaş verilmesi, lojman tahsisi, bir üst dereceden maaş ve tazminat ödenmesi, 20 yılda emeklilik hakkı gibi mesleğe özendirici ve işe bağlayıcı önlemlerin alınmasını da önermiştir.

Ayrıca, personel istihdamında, bakanlıklar arasındaki anlaşmazlıklara son vermek amacıyla özel eğitim kadrolarının saptanması ve atanması işlerinin sadece Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülmesini ilke kararı olarak benimsemiş ve özel eğitim alanına öğretmen yetiştirmenin maddi kaynaklarını da ayrıntılı bir şekilde ifade etmiştir.

2. XI. Milli Eğitim Şürası'nda (8-11 Haziran 1982) özel eğitim öğretmeninden daha ziyade her engel grubuna yönelik özel eğitim uzmanı yetiştirilmesi benimsenmiştir. Özel eğitim uzmanlığı için yüksek lisans düzeyinde öğrenim ve en az beş yıl öğretmenlik yapma koşulu getirilmiştir. Her bir özür grubuna yönelik yetiştirilmesi gereken uzman sayısı Şüra raporunun 2. ve 3. maddelerinde belirtilmiştir.

3. XII. Milli Eğitim Şürası'nda (18-22 Temmuz 1988) Öğretmen Yetiştirme Komisyonunun aldığı 21 no'lu karar'la "yaygın ve özel eğitimin

ihtiyaç duyduğu öğretmenlerin yetiştirilmesi için yeni programların açılması" görüşü benimsenmiştir.

4. XIII. Milli Eğitim Şurası'nda (15-19 Ocak 1990) alınan 15 no'lu karar'la "yaygın eğitimde görev yapan öğretmenlerin özürlü vatandaşlarla da karşılaşacağı düşüncesi ile bu öğretmenlerin özel eğitime muhtaç vatandaşlara yardımcı olacak bilgilerle yetiştirilmesi" görüşü benimsenmiştir.

Özel eğitim öğretmeni yetiştirilmesinin yasal dayanaklarına kronolojik sıra içinde bakıldığında, önceki yıllarda alınan kararların özel eğitim öğretmeni yetiştirilmesi esaslarını daha ayrıntılı olarak belirlediği görülmektedir.

Türkiye'de Özel Eğitim Öğretmeni Yetiştirme Uygulamaları

Türkiye'de özel eğitim öğretmeni yetiştirme uygulamaları iki kaynağa dayanmaktadır. Bu kaynaklar sertifika programları ile 2 ya da 4 yıllık eğitime dayalı (kurumsal) özel eğitim öğretmeni yetiştirme programlarıdır.

Sertifika Programları ile Özel Eğitim Öğretmeni Yetiştirme

1953 yılında, İzmir Sağırlar Okulu'nda eğitilebilir zihin engelli çocukların seçiminde ve eğitimlerinde görev alacak sınıf öğretmenleri ile bu öğretmenlere rehberlik edecek rehber öğretmenler yetiştirmek amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı tarafından iki haftalık bir hizmet-içi eğitim programı gerçekleştirilmiştir (MEB., 1991).

Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi (şimdiki adıyla Eğitim Bilimleri Fakültesi) 1979 yılında özel eğitimin her dalında öğretmen yetiştirmek ve özel eğitim alanında çalışanları daha yeterli kılmak amacıyla 9 dersten oluşan

toplam 27 kredilik bir "Özel Eğitim Sertifika Programı" başlatmıştır. Dört yıl devam eden program 1983 yılında kapatılmıştır (Özsoy ve diğerleri, 1989; MEB., 1991; DPT., 1992).

1981 yılında Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi (şimdiki adıyla Anadolu Üniversitesi) ve Milli Eğitim Bakanlığı'nun işbirliği ile çeşitli özel eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlere hizmet-içi eğitim vermek amacıyla "Engelli Çocukların Eğitimi Sertifika Programı" (EÇES) açılmıştır. EÇES programına kayıt olan öğretmenler, derslere üst üste iki yaz devam etmişler; bu derslerde başarılı olan öğretmenler bir dönem de uygulamaya devam etmişlerdir. Ders ve Uygulama boyutunda başarılı olan öğretmenlere sertifika verilmiştir. EÇES programı, Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'nin Anadolu Üniversitesi'ne dönüşmesinden sonra da 1986 yılına kadar devam etmiştir. 1981-1986 yılları arasında uygulanan programdan 175'i zihin engellilerin eğitiminde olmak üzere toplam 461 öğretmen sertifika almıştır (Konrot, 1991).

Diploma ve Lisans Programları ile Özel Eğitim Öğretmeni Yetiştirme

Gazi Eğitim Enstitüsü.- Özel eğitim alanına öğretmen yetiştirmeye yönelik ilk kurumsal uygulama Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu'nun 24 Nisan 1952 tarih ve 52 sayılı kararıyla Gazi Eğitim Enstitüsü'nde başlatılmıştır. Anılan karara dayalı olarak 1952 yılı Ekim ayında Gazi Eğitim Enstitüsü'nde Özel Eğitim Şubesi (Bölümü) açılmıştır. Bakanlıkça, bölümün kuruluş amacının "özel eğitim kurumları için öğretmen, yönetici ve müfettiş yetiştirmek" olduğu belirtilmiştir. Bu bölümün kurulması ve programın yürütülmesi için dış ülkelerden yabancı uzmanlar davet edilmişlerdir. İki yıl süreli bu programa, en az üç yıl başarıyla ilkokul öğretmenliği yapmış adaylar kabul edilmişlerdir. Bölüm, 60 mezun verdikten sonra 1955 yılında

kapatılmıştır (Enç, Çağlar ve Özsoy, 1981; Özsoy ve diğ., 1989; MEB., 1991; DPT., 1992).

Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi.- Eğitim uzmanı yetiştirmek amacıyla 1965 yılında kurulan Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde Özel Eğitim Bölümü oluşturularak dört yıllık bir lisans programı başlatılmıştır. Bu program özel eğitim alanında tanu ve danışmanlık hizmetlerini yürütebilecek uzmanların yetiştirilmesini amaçlamıştır. Özel Eğitim Bölümü, Yüksek Öğretim Kurulu'nun (YÖK) 1982 yılında aldığı kararla Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bölümü içinde anabilim dalına dönüştürülmüştür; yürütölmekte olan program da kapatılmıştır (Özsoy ve diğçerleri, 1989; MEB., 1991; Küçüker, 1994).

Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi.- Anadolu Üniversitesi'nce yürütölen EÇES programı devam ederken, bu uygulamanın değçerlendirilmesiyle, sertifika programlarının özel eğitim öğçretmeni yetiştirmede geçici bir çözüml olduğu, nitelikli özel eğitim öğçretmeni yetiştirmenin ancak kalıcı programlarla yürütölebileceği düşüncesi ortaya çıkmıştır. Böylece özel eğitim alanına öğçretmen yetiştirmede kalıcı bir çözüml için çalışmalara başlanmıştır (Konrot, 1991).

İşitme ve zihin engellilerin eğitimi alanına öğçretmen yetiştirmek amacıyla yapılan çalışma ve hazırlıklar sonuçlandırılarak 1983 yılında Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü'ne bağlı ve Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı bünyesinde Özel Eğitim Öğçretmenliği Programı açılmıştır.

Programda okutulacak dersler öğçretmen yetiştirmede uyulacak esasları ve ders kapsamlarını bildiren 9.2.1984 tarihli ve 84.11.194 sayılı YÖK kararına göre belirlenmiştir (Arşiv, 1983-1994).

Bu açıdan, geçmişte yapılan diğer kurumsal uygulamalara (Gazi Üniversitesi ve Ankara Üniversitesi) bakıldığında, özellikle de bu programlardan mezun olanların istihdam alanları değerlendirildiğinde, Anadolu Üniversitesi Özel Eğitim Öğretmenliği Programı'nın lisans düzeyinde ilk özel eğitim öğretmeni yetiştirme programı olma özelliği taşıdığı söylenebilir (Özyürek, 1994).

Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi.- 1986 yılında Gazi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü'nde Özel Eğitim Öğretmenliği Anabilim Dalı açılmış ve 1987-1988 öğretim yılında görme ve zihin engelliler alanına öğretmen yetiştirmek amacıyla Özel Eğitim Öğretmenliği Programı eğitime başlamıştır. Özel Eğitim Öğretmenliği Anabilim Dalı 1992 yılında Özel Eğitim Öğretmenliği Bölümü'ne dönüştürülmüştür.

Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi.- 1994 yılında Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde Özel Eğitim Bölümü kurulmuş ve 1994-1995 öğretim yılında Özel Eğitim Öğretmenliği Programı açılmıştır.

Böylece Türkiye'de lisans düzeyinde zihin, işitme ve görme engellilerin eğitimi alanlarına özel eğitim öğretmeni yetiştiren programların sayısı üçe ulaşmıştır.

Anadolu Üniversitesi Özel Eğitim Öğretmenliği Programı'nın Özellikleri

Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Öğretmenliği Programı kategorik olmayan özel eğitim öğretmeni yetiştirme anlayışının uyarlanması sonucu ortaya çıkmıştır (Özyürek, 1994). Başlangıçta alan ayırımına gidilmemiş, aynı program çerçevesinde birisi ana dal, diğeri yardımcı dal olmak üzere her öğrencinin zihin ve işitme engellilerin eğitimi

olmak üzere her iki alana da yönelik dersler alması sağlanmıştır. Programın son yarıyılı uygulamaya ayrılmıştır. Öğrencilerin ana dalları uygulama yaptıkları alana göre belirlenmiştir. Böylelikle, başlangıçta alan ayrımı yapılmayan programda son sınıf uygulaması ile bir anlamda program, engel türlerine göre farklılaştırılmaya çalışılmıştır (Konrot, 1991).

Zamanla, özel eğitim öğretmeni yetiştirilmesinin, Eğitim Bilimleri Bölümü Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı bünyesindeki tek bir program çerçevesinde ele alınmasından öte, farklı anabilim dallarından oluşan bağımsız bir özel eğitim bölümü kurulmasının gereği ortaya çıkmıştır. Bu konuda yapılan çalışma ve hazırlıklar sonucu YÖK Başkanlığı'na başvurulmuştur. YÖK'ün 25.10.1989 tarih ve 24759 sayılı yazısıyla, 2547 sayılı kanunun 2880 sayılı kanunla değişik 7/d-2 maddesi uyarınca, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde Özel Eğitim Bölümü kurulmuştur (YÖK, 1989).

Yapılan bu yeni düzenlemeyle, Özel Eğitim Bölümü'nde (a) İşitme Engellilerin Eğitimi, (b) Görme Engellilerin Eğitimi, (c) Zihin Engellilerin Eğitimi, (d) Konuşma Engellilerin Eğitimi, (e) Beyin Özürlü Çocukların Eğitimi, (e) Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimi, (g) Uyumsuz Çocukların Eğitimi Anabilim dalları oluşturulmuştur.

Oluşturulan yedi anabilim dalı içinde sadece İşitme ve Zihin Engellilerin Eğitimi programlarında öğretim yapılmaktadır. Konuşma Engellilerin Eğitimi Anabilim Dalı'nda ise 1995 yılında kadrolaşma başlatılmış olup halen öğrenci alımı söz konusu değildir.

İşitme Engellilerin Öğretmenliği Programı

Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi İşitme Engellilerin Öğretmenliği

Programı'nın amacı işitme engelli çocuklara ilköğretim seviyesinde eğitim veren özel eğitim kurumlarına sınıf öğretmeni yetiştirmektir. Bu programa kaydolan öğrenciler birinci yılın başında Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgiler olmak üzere seçimlik iki kola ayrılmaktadırlar. Seçimlik kolu Fen Bilgisi olan öğrenciler matematik, fizik, kimya ya da biyoloji branşlarından birini yan dal olarak seçmektedirler. Seçimlik kolu Sosyal Bilgiler olan öğrenciler ise Türkçe, İş-Teknik, Tarih ya da Beden Eğitimi-Oyun branşlarından birini yan dal olarak seçmektedirler.

İşitme Engellilerin Öğretmenliği Programı'na devam eden öğrenciler gözlem ve uygulamalarını Anadolu Üniversitesi İşitme Engelli Çocuklar Eğitim ve Araştırma Merkezi (İÇEM) ile Milli Eğitim Bakanlığı Eskişehir İşitme Engelliler Okulu'nda yapmaktadırlar. Bu programın öğrencileri, öncelikle işitme engelli çocuklara sınıf öğretmeni; bunun yanı sıra işitme engelliler okullarında seçtikleri branşın da öğretmeni olabilecek şekilde yetiştirilmektedirler.

İşitme Engellilerin Öğretmenliği Programı'ndan 1987 ve 1994 yılları arasında 226 öğrenci mezun olmuştur. Mezunlar, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı işitme engelliler okullarında, rehberlik ve araştırma merkezlerinde ve özel özel eğitim kurumlarında çalışmaktadırlar.

Zihin Engellilerin Öğretmenliği Programı

Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Zihin Engellilerin Öğretmenliği Programı'nın amacı zihin engelli çocuklara ilköğretim seviyesinde eğitim veren özel eğitim kurumlarına sınıf öğretmeni yetiştirmektir. Bu programa kaydolan öğrenciler ikinci yılın başında Türkçe, İş-Teknik ya da Beden Eğitimi-Oyun branşlarından birini yan dal olarak seçmektedirler. Yan dal uygulaması ile öğrenciler, öncelikle zihin engelli çocuklara sınıf öğretmeni; bunun yanı sıra

seçtikleri branşın da öğretmeni olabilecek şekilde yetiştirilmektedirler.

Zihin Engellilerin Öğretmenliği Programı'ndaki öğrenciler gözlem ve uygulamalarını Anadolu Üniversitesi Engelliler Entegre Yüksekokulu'nda, Eskişehir Rehberlik ve Araştırma Merkezi'nde, normal okullarda ve normal okul bünyesindeki özel sınıflarda yapmaktadırlar.

ZEE Programı'ndan 1987 ve 1994 yılları arasında 199 öğrenci mezun olmuştur. Mezunlar, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı eğitilebilir çocuklar iş okullarında, eğitilebilir çocuklar iş merkezlerinde, öğretilen çocuklar okullarında, rehberlik ve araştırma merkezlerinde ve özel özel eğitim kurumlarında çalışmaktadırlar.

Zihin Engellilerin Eğitimi Programı, eğitim hizmeti götürülecek hedef kitlenin gereksinimleri doğrultusunda değerlendirilmekte ve zaman zaman da programda değişikliklere gidilmektedir. 1990 yılında programda yapılan değişikliklerle, bazı derslerin kaldırılmasına, bazı derslerin adlarının ve haftalık ders saatlerinin değiştirilmesine ve son sınıf uygulamasının iki yarıyılı kapsayacak şekilde yapılmasına karar verilmiştir.

1990 yılında yapılan bu değişiklikler 1990-91 öğretim yılında yürürlüğe konmuştur. Böylece bölümün kuruluşundan itibaren iki farklı program uygulanmış ve 1987-1991 yıllarında mezun olan öğrenciler ilk programda, 1992-1994 yıllarında mezun olan öğrenciler ise halen uygulanmakta olan programda yetiştirilmişlerdir.

1990 yılında yürürlüğe konan ve halen uygulanmakta olan Zihin Engellilerin Öğretmenliği Programı seçimlik branş dersleri (İş-teknik, Beden Eğitimi ve Türkçe Branşları) dışında 45 ders ve 163 kredi saatten oluşmaktadır (bkz. Ek I). İş-teknik seçimlik branşında toplam 18 kredi saatten

oluşan altı ders, Beden Eğitimi seçimlik branşında toplam 28 kredi saatten oluşan 14 ders, Türkçe seçimlik branşında da 18 kredi saatten oluşan 6 ders yer almaktadır.

Öğretmen yetiştiren kurumların programlarında yer alan dersler genel kültür, öğretmenlik meslek bilgisi ve alan bilgisi olmak üzere üç boyutta ele alınmaktadır. Ancak Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Zihin Engellilerin Öğretmenliği Programı'nın özellikleri göz önüne alındığında diplomaya esas derslerin alan dağılımları beş boyutta ele alınmıştır (Gürsel, 1995). Bu boyutlar: (1) genel kültür, (2) öğretmenlik meslek bilgisi, (3) alan bilgisi, (4) belirli ders ve becerilerin öğretimi ve (5) öğretmenlik uygulaması şeklinde ifade edilebilir (bkz. Ek II) Diğer yandan belirli ders ve becerilerin öğretimi ile öğretmenlik uygulaması boyutları alan bilgisi kapsamında birer alt boyut olarak ta değerlendirilebilir.

Zihin Engellilerin Öğretmenliği Programı'nda beş boyutta ele alınan derslerin ders sayısı, kredi saatleri ve program içindeki oranları şu şekildedir:

(1) genel kültür kapsamında toplam 26 kredi saatten oluşan 11 ders yer almakta olup, programda % 16'lık bir oranı,

(2) öğretmenlik meslek bilgisi kapsamında toplam 29 kredi saatten oluşan 10 ders yer almakta olup, programda % 18'lik bir oranı,

(3) alan bilgisi kapsamında toplam 52 kredi saatten oluşan 17 ders yer almakta olup, programda % 32'lik bir oranı,

(4) belirli derslerin ve becerilerin öğretimi kapsamında toplam 31 kredi saatten oluşan yedi ders yer almakta olup, programda % 19'luk bir oranı,

(5) öğretmenlik uygulaması kapsamında toplam 25 kredi saatten oluşan

dört ders yer almakta olup, programda % 15'lik bir oranı oluşturmaktadır.

Belirli derslerin ve becerilerin öğretimi ile öğretmenlik uygulaması kapsamında yer alan dersler, alan bilgisi kapsamında birer alt boyut olarak düşünülecek olursa, alan bilgisi kapsamında toplam 108 kredi saatten oluşan 28 ders yer alacak ve alan bilgisi dersleri programda % 66'lık bir oranı oluşturacaktır.

Bilindiği gibi bir eğitim programı temelde dört öğeden oluşmaktadır. Bunlar: (1) amaçlar, (2) içerik, (3) öğretme ve öğrenme süreci ve (4) değerlendirme öğeleridir. Bu açıdan bir eğitim programı, programın öğeleri olan amaç, içerik, öğretme ve öğrenme süreci ve değerlendirme boyutları arasındaki dinamik ilişkiler bütünü olarak tanımlanabilir (Demirel, 1993). Bu tanımlamadan yola çıkıldığında, öğelerden her hangi birinde doğacak değişimin diğer öğeleri de etkilemesi kaçınılmaz olacaktır.

Programın öğelerinden amaç boyutu eğitim programının temel unsurudur. Eğitim amaçlarının belirlenmesi aynı zamanda düzenlenecek eğitim etkinliklerinin dayanağını oluşturmaktadır. Amaçların program içindeki diğer işlevleri ise, içeriğin oluşumu ve öğretme ve öğrenme süreçlerine rehberlik etme, programın değerlendirilmesine temel oluşturma ve programın geliştirilmesine olanak sağlama şeklinde belirtilebilir (Demirel, 1993; Erden, 1993).

Programın içerik boyutunda bir önceki aşamada saptanan amaçlara ulaşabilmek için programda yer alması gereken konular, bilgi, beceri ve tutumlar ortaya konur. Hedef kitleye kazandırılması istenen davranışlar amaçlar yoluyla belirlenmekte ve saptanan amaçlara ulaşma ise içerik yoluyla gerçekleştirilmektedir. Bu nedenle oluşturulacak içerik, programın amaçları ile tutarlı olmak zorundadır (Erden, 1993).

Programın üçüncü ögesi olan öğretme ve öğrenme süreci boyutunda ise, hedef kitlenin saptanan davranışları kazanabilmesi ve dolayısıyla var olan programın başarıya ulaşabilmesi için bireylerin gerekli yaşantıları geçirmesine olanak sağlayacak çevre düzenlemesi gerçekleştirilir. Diğer bir deyişle öğretme ve öğrenme süreçlerinin hazırlanmasında amaç, saptanan amaçlar ve oluşturulan içerik doğrultusunda öğrenciye göre çevreyi düzenleyip hazırlama ve böylece öğrenci ile eğitsel çevre arasındaki etkileşimi en üst düzeyde gerçekleştirmektir. Öğretme ve öğrenme durumları, kapsadığı davranış ya da davranışlar zincirinin öğrenciye kazandırılmasına hizmet ettiği ölçüde etkili ve verimli olacaktır (Erden, 1993).

Programın dördüncü ögesi olan değerlendirme boyutu, gözlem ve çeşitli ölçme araçları ile eğitim programlarının etkililiği hakkında veri toplama, elde edilen verileri programın etkililiğinin işaretçileri olan ölçütlerle karşılaştırıp yorumlama ve karar verme sürecidir (Erden, 1993). Değerlendirme boyutu ile alınan dönütler aynı zamanda sistemin kalite kontrolünü de olanaklı kılar. Bu aşama olmaksızın programın belirlenen amaçlara ulaşp ulaşmadığını ya da ulaşabilme derecesini bilmek olanaksızdır.

Kavcar 'ın (1986) da belirttiği gibi "hiç bir sistemden, sistemi işletecek personelin niteliğinin üzerinde bir hizmet üretmesi beklenemez". Bu açıdan, bir eğitim sisteminde görev yapan personelin niteliği, onun hizmet-öncesi eğitim aldığı programın niteliği ile doğru orantılıdır. Personelin niteliğinin artırılması için öncelikle programın niteliğinin artırılması, bir programın niteliğini arttırabilmek için de her şeyden önce programın değerlendirilmesi gerekmektedir.

Yapılacak program değerlendirme çalışmalarında hangi yaklaşım benimsenirse benimsensin, programın dört ögesi bir bütün olarak ele alınıp

değerlendirilebileceği gibi, bu öğelerden birisi de ele alınıp değerlendirilebilir. Daha önce de belirtildiği gibi öğelerden her hangi birinde doğacak değişimin diğer öğeleri de etkilemesi kaçınılmaz olacaktır. Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Zihin Engellilerin Öğretmenliği Programı'nın yazılı amaçlarına ulaşamadığından, son üç yılda mezun olan öğrencilerin farklı iki fiziki ortamdan mezun olmalarından ve değerlendirmenin belirli ve yazılı ölçütlere (Anadolu Üniversitesi Sınav Yönetmeliği) göre yapılıyor olmasından dolayı yapılan program değerlendirme çalışmasında programın içerik ögesi ayrı bir önem kazanmaktadır. Yazılı amaçlara ulaşamamasına karşın içerik ögesinin hem amaçları yansıtması hem de uygulamaya konulan malzemeyi oluşturması, diğer bir deyişle içeriği oluşturulan bilgilerin kazandırılmaya çalışılması açısından içerik ögesinin değerlendirilmesi diğer öğelerle ilgili bir takım düşüncelerin oluşmasını belirleyebilecektir.

Zihin Engellilerin Öğretmenliği Programı'nın içerik ögesi, şu alt boyutlara göre sınıflandırılabilir. Bu boyutlar, kümelenmiş ders konuları (çocuk gelişimi, öğretmenlik meslek bilgisi, genel eğitim, özel eğitim, belirli derslerin ve becerilerin öğretimi, davranış ve sınıf kontrolü, seçmeli branş, öğretmenlik uygulaması) kapsamında kazandırılması amaçlanan bilgi ve beceriler, en çok yararlanan dersler, programda olmayıp eksikliği hissedilen ve programa konulması önerilen konular ve dersler, özel eğitim öğretmenliği alanı ile ilgili dersler, haftalık ders saati, derslerin yarıyıllara göre dağılımı şeklinde sınıflandırılabilir. Programda yer alan derslerin alan dağılımlarına göre değil de kümelenmiş ders konularına göre sınıflandırılmasının nedeni, her hangi bir konuda kazandırılmak istenen bilgi ve becerilerin birden çok derste ele alınıyor olmasıdır.

Yukarıdaki görüşten hareketle Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde halen uygulanmakta olan Zihin Engellilerin Öğretmenliği

Programı'nın içerik ögesinin değerlendirilmesi amacıyla, bu programdan 1992-1994 yıllarında mezun olanların programın içerik ögesi hakkındaki görüşlerinin neler olduğunu belirlenebilmesi için bu araştırmaya gerek duyulmuştur.

Eğitim Programlarının Değerlendirilmesi

Bir eğitim programının değerlendirilmesi, hem program geliştirme sürecinin tamamlayıcısıdır; hem de yeni gelişmelere olanak sağlayabilmenin temelidir (Erden, 1993). Değerlendirme çalışmalarının ise, bilimsel araştırmalar çerçevesinde yapılması gerekmektedir.

Eğitim programlarının değerlendirilmesinde farklı yaklaşımlar benimsenmektedir.

Erden (1993), program değerlendirmede iki yaklaşımdan söz etmektedir. Bu yaklaşımlar (1) ürüne ve erişiyeye bakarak program değerlendirme; (2) programın öğelerine dönük değerlendirmedir. Öğretim programları ürüne ve erişiyeye bakarak değerlendirilirken temel soru genellikle "Eldeki program hedeflerini ne ölçüde gerçekleştirmektedir?" şeklinde ifade edilmektedir. Bu tip değerlendirme ile programın hedefleri doğrultusunda öğrencide meydana gelen davranış değişiklikleri hakkında bilgi edinilebilir. Böylece elde edilen verilerle programın genel etkililiği hakkında bir yargıya varmamız mümkün olur. Ancak, ürüne ve erişiyeye dayalı değerlendirme, programın öğelerine ilişkin ayrıntılı bilgi vermez. Programın öğelerine dönük değerlendirmede ise, programın tüm öğelerinin ve uygulama sürecinin incelenmesi gerekmektedir. Programın öğelerine dönük değerlendirmede, genel ve özel hedefler, program kapsamı, eğitim durumları, sınama durumları ve öğeler arasındaki ilişkiler değerlendirilmektedir.

Oliva (1988), iki farklı değerlendirme modelinden söz etmektedir: (1) Saylor, Alexander ve Lewis (SAL) Modeli; (2) Değerlendirme Üzerine Phi Delta Kappa Ulusal Çalışma Komitesi'nin (Phi Delta Kappa National Study Committee on Evaluation) hazırladığı CIPP (Context, Input, Process, Product) modeli.

Saylor, Alexander ve Lewis (SAL) modelinde program değerlendirme çalışmalarının beş bileşenden oluştuğu belirtilmektedir. Bu bileşenler (1) genel ve özel amaçlar, (2) eğitimin bir bütün olarak programlanması, (3) eğitim programının öğeleri, (4) öğretim, (5) değerlendirmedir. SAL modelinde, değerlendirmenin beş bileşeninden biri olan "değerlendirme programı'nın" ayrı bir değerlendirme sürecine tutulması, diğer dört bileşenin ise birbirleriyle ilişkili olarak değerlendirme sürecine katılması önerilmektedir. SAL modelinde ayrıca program değerlendirmenin her bileşeni için ayrı ayrı, süreç içinde (formative) ve süreç sonunda (summative) yapılan değerlendirmelerin gerekliliği söz konusudur.

CIPP program değerlendirme modelinde dört tip değerlendirme çalışmasından söz edilmektedir. Bunlar, kapsamın (context) , girdinin (input), sürecin (process) ve ürünün (product) değerlendirilmesidir. CIPP modeline göre program değerlendirmenin üç temel amacı vardır: Birincisi, programın eksikliklerinin belirlenmesi; ikincisi, programla ilgili alınacak kararlar için bilgi sağlanması; üçüncüsü, program sürecinin bir kaydının tutulmasıdır (Olivia, 1988).

Ertürk (1991), program değerlendirme yaklaşımlarını altı grupta toplamıştır. Bu yaklaşımlar (1) program tasarısına bakarak, (2) ortama bakarak, (3) başarıya bakarak, (4) erişime bakarak, (5) öğrenmeye bakarak, (6) ürüne bakarak değerlendirme yaklaşımlarıdır.

Ertürk'e (1991) göre, program tasarisına bakarak yapılan değerlendirme, programın, program geliştirme esaslarına uyularak yapılip yapılmadığını gösterir; programla ilgili ayrıntılı bilgi vermez. Eğitim ortamına bakarak yapılan değerlendirme ise her öğrencinin farklılıklarına göre anlam kazanacağından yeterli olmaz. Öğrenci başarısına bakarak yapılan değerlendirme ise başarıyı sağlayan davranışların, değerlendirmeye konu olan programda gelişip gelişmediğini belirleyemez. Bu açıdan da program hakkında ayrıntılı bir yargıda bulunma olanağı vermez.

Erişiye bakarak yapılan değerlendirmede, programa girişteki davranışlarla programdan çıkiştaki davranışlar arasındaki fark belirlenir. Erişiye bakarak yapılan değerlendirme program geliştirmeye katkı getirebilir. Ancak erişi programın tümünü oluşturmadığı için programı değerlendirme dayanağı olarak tek başına yetersiz kalabilir.

Öğrenmeye bakarak yapılan değerlendirme, programda kazanılan istenmedik öğrenmeleri de kapsadığından erişiye dayalı değerlendirme ile birlikte yapıldığında program değerlendirmeye daha iyi hizmet edebilir.

Ürüne ve yan ürünlere bakarak yapılan değerlendirme, öğrenci davranışındaki değişmelere ek olarak, programın sisteme çıktı olarak sunduğu bireylerin yeterliliklerinin o sistem içinde ne düzeyde olduğunu belirleme gibi başka değişmeleri de kapsayacağından bu yaklaşımın program değerlendirmede etkili olduğu söylenmektedir (Ertürk, 1991).

Hangi değerlendirme yaklaşımı kullanılırsa kullanılsın etkili bir program değerlendirme çalışması yapabilmek için mutlaka bazı ölçütlerin kullanılması gerekmektedir. Bu ölçütler (1) işe vurukluk, (2) yapılabirlik, (3) uygunluk, (4) doğrulanabilirlik olarak belirtilmektedir (Oliva, 1988).

Program değerlendirme çalışmalarında farklı yaklaşımlar olsa bile, bu yaklaşımların incelenmesinden eğitim programlarının değerlendirilmesinin iki temel amaca yönelik olarak yapıldığı söylenebilir:

1. Eğitim programındaki temel aksaklık ve eksiklikleri ortaya çıkartmak;
2. Eğitim programının hedeflerinin ne ölçüde gerçekleştiğini belirlemek.

Bu iki amaç, farklı program değerlendirme yaklaşımlarına göre ayrı ayrı araştırmalarla incelenebileceği gibi, kapsamlı bir araştırma ile her iki amaç açısından da mezun görüşlerine dayalı olarak birlikte ele alınıp incelenebilir (Ertürk, 1988; Oliva, 1988).

Bu araştırmada, yukarıdaki görüşten hareketle, program değerlendirmenin her iki amacı mezun görüşlerine dayalı olarak incelenmiştir.

Bir sistemin çalışıp çalışmadığı ya da sistemde bir aksaklık olup olmadığı en kolay ürüne bakarak anlaşılır. Üründe istenmeyen bir özellik bulunduğu işlemlere ve girdiye bakarak gerekli düzeltmeler yapılabilir. Ürüne ve yan ürünlere bakarak değerlendirme yaklaşımının bir yaklaşımlar karması olduğu söylenebilir. Bu tip çalışmalar, kapsamlı bir şekilde programın diğer öğelerinin değerlendirilmesini de içerebileceğinden çalışma sonunda ürünün ayrıntılı bir betimlemesi elde edilebilir (Ertürk, 1991).

Bu açıdan baktığımızda, bir eğitim programının değerlendirilmesinde sıklıkla kullanılan yöntemlerden biri de, o programın mezunlarının program hakkındaki görüşlerini almaktır (Romiszowski, 1981; Ornstein ve Hunkins, 1988; Hızal, 1989; Ertürk, 1991; Sözer, 1991; Erden, 1993).

Özel Eğitim Öğretmeni Yetiştirme Programlarını Değerlendirme

Araştırmaları

Center ve Obringer (1986), Mississippi State Üniversitesi'nde yürütülen özel eğitim programında önemli görülen toplam 25 yeterlik alanından hangilerinin önemli olduğunu belirlemek amacıyla bir araştırma yapmışlardır. Bu amaçla, programdan mezun olmuş ve halen alanda çalışmakta olan öğretmenlerin, öğretmen yetiştiren eğitimcilerin ve yöneticilerin görüşleri alınmış ve alınan görüşler karşılaştırılmıştır. Özel eğitim öğretmeni yetiştirmek amacıyla hazırlanan programlarda yer alması gereken yeterlik alanları her üç grup için aile eğitimi, okuma öğretimi, dil gelişimi, davranış değiştirme, mesleki eğitim, program bireyselleştirme, eğitsel değerlendirme ve en az kısıtlayıcı eğitim ortamı olarak belirlenmiştir.

Frudden ve Healy (1986), Northern Iowa Üniversitesi'ndeki yeterliğe dayalı özel eğitim öğretmeni yetiştirme programının etkili bir öğretmen yetiştirebilmek için gerekli nitelikleri kazandırmada ne derece başarılı olduğunu belirlemek amacıyla bir araştırma yapmışlardır. Araştırma sonucunda etkili bir öğretmende bulunması gereken nitelikler şöyle belirlenmiştir: ortamı kontrol etme, etkili sınıf yönetimi, davranış kontrolü, üretici etkinliklere zaman ayırma, planlama ve öğretim zamanını etkili bir şekilde kullanma. Araştırma sonucu belirlenen niteliklerle öğretmen adaylarının davranışları karşılaştırılmış ve programın, öğretim zamanını etkili bir şekilde kullanma niteliğinin dışındaki nitelikleri kazandırmada başarılı olduğu belirlenmiştir.

Northern Colorado Üniversitesi (1972), mezunlarını izleme ve programda kazandırılan yeterlikleri değerlendirme boyutunda veriler toplamak amacıyla mezun görüşüne dayalı bir anket araştırması yapmıştır.

Program, beş alana -süreğen hastalık, görme, işitme, konuşma ve zihin engelliler- personel yetiştirmektedir. Bu çalışmada, mezunların yeterliklere gereksinim duyup duymadıklarını, bu yeterliklerin mezunlar tarafından kullanılma sıklığına, mezunların bu yeterlikleri programda ne ölçüde kazandıklarına ilişkin bilgiler edinilmiştir.

West Virginia Üniversitesi (1994), özel eğitim programının uygulama boyutundaki etkililiğini sürekli olarak değerlendirmek amacıyla uygulama öğrencilerinin, uygulamadan sorumlu öğretmenlerin ve uygulama koordinatörlerinin görüşüne başvurmuştur. Bu amaçla açık ve kapalı uçlu sorulardan oluşan bir anket kullanılmaktadır. Ayrıca, mezunların öğretim uygulamasıyla kazandıkları davranışları öğretmenlik sırasında ne ölçüde kullandıklarını belirlemek amacıyla bir anket uygulanmaktadır. Tüm bunlara ek olarak programın etkililiğini değerlendirebilmek için ilgili tüm personelin görüşleri alınmaktadır.

Yukarıda verilen araştırmalar, özetle, program değerlendirmenin iki amacını ele alarak programın etkililiğini değerlendirmeyi ve programda yer alması gereken ve programdaki öğrencilere kazandırılması amaçlanan yeterlikleri belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu araştırmalarda, programdan mezun olan ve alanda çalışan öğretmenlerin, onları yetiştiren eğitimcilerin ve çalıştıkları kurumların yöneticilerinin görüşlerine başvurulmuştur.

Önem

Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde halen uygulanmakta olan Zihin Engellilerin Öğretmenliği Programı'nın içerik ögesinin değerlendirilmesi amacıyla, bu programdan 1992-1994 yıllarında mezun olanların program hakkındaki görüşlerinin neler olduğunun belirlenebilmesi için bu araştırmaya gerek duyulmuştur.

Daha önce de belirtildiği gibi, nitelikli ürün için nitelikli program şarttır. Programın niteliğini arttırabilmek için ise programın bilimsel verilere dayanarak değerlendirilmesi gerekir. Yurtdışındaki bazı öğretmen yetiştirme programlarında ürüne dayalı program değerlendirme çalışmalarına sistematik olarak yer verildiği görülmektedir. Ancak, yapılan kaynak taraması sonucu Türkiye'de henüz özel eğitim alanında ürüne dayalı bir program değerlendirme çalışmasına rastlanamamıştır. Araştırma, Türkiye'de bir zihin engellilerin öğretmenliği programının bilimsel verilerden yola çıkarak değerlendirilmesi açısından ilk olma özelliği taşımaktadır.

Programın değerlendirilmesi, program geliştirme çabalarına rehberlik etme açısından önem taşımaktadır.

Yapılan çalışma, özel eğitim öğretmeni yetiştiren programların değerlendirilmesi için yapılacak araştırmalara model olma özelliği gösterebilir.

Zihin engelli çocuklara sunulan eğitim hizmetlerinin yürütülmesindeki başarı, bu hizmetleri yürütecek ve özel eğitim sistemini işletecek olan özel eğitim öğretmenlerinin niteliğine bağlıdır. Zihin Engellilerin Öğretmenliği Programı mezunlarının daha iyi yetişebilmesi için yapılacak program değerlendirme çalışmaları, dolaylı olarak zihin engelli çocuklara verilecek eğitim hizmetlerinin niteliğinin de güçlenmesine yol açacaktır.

Programın mevcut özelliklerinin bilinmesi, programla ilgili gelecekte yapılacak çalışmalara da ışık tutacaktır.

Ayrıca, bu programın özelliklerinin bilinmesi amacıyla mezunların programı nasıl değerlendirdiklerine ilişkin görüşlerinin alınması, programın yürütücülerinin bir bütünlük içerisinde hareket etmesine yardımcı olabilecektir.

Amac

Bu araştırmanın genel amacı, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakóltesi Zihin Engellilerin Öğretmenliği Programı'nın içerik ögesinin mezun görüşlerine dayalı olarak değerlendirilmesidir.

Belirlenen genel amaca bağlı olarak aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır.

1. Mezunların, Zihin Engellilerin Öğretmenliği Programı'nın içerik ögesi kapsamında gruplanmış:

- a. Çocuk gelişimi,
- b. Öğretmenlik meslek bilgisi,
- c. Genel eğitim,
- d. Özel eğitim,
- e. Belirli derslerin ve becerilerin öğretimi,
- f. Davranış ve sınıf kontrolü,
- g. Seçmeli branş,
- h. Son sınıfta yapılan öğretmenlik uygulaması

konuları ile ilgili edindikleri bilgi ve beceriler hakkındaki görüşleri nelerdir?

2. Mezunların, Anadolu Üniversitesi Zihin Engellilerin Öğretmenliği Programı'nda aldıkları derslerden hangileri, alanda öğretmenlik yaparken kendilerine en çok yararlı olmaktadır?

3. Mezunların, öğrenim gördükleri dönemde almayıp öğretmenlik yaşamlarında eksikliklerini hissettikleri ve programa konulmasını önerebilecekleri konular ve dersler nelerdir?

4. Mezunların, Anadolu Üniversitesi Zihin Engellilerin Öğretmenliği Programı'nda yer alan özel eğitim öğretmenliği alanı ile ilgili ders çeşidi ve bu derslerin haftalık ders saatleri konusundaki görüşleri nelerdir?

5. Mezunların, Anadolu Üniversitesi Zihin Engellilerin Öğretmenliği Programı'nda yer alan özel eğitim öğretmenliği alanı ile ilgili derslerin yarıyıllara göre dağılımı konusundaki görüşleri nelerdir?

BÖLÜM II

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırma için belirlenen evren ve örneklem, araştırmada kullanılan veri toplama araçları, araştırmanın yöntemi, veri toplama süreci ve verilerin çözümlenmesine ilişkin açıklamalar yer almaktadır.

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, 1992, 1993 ve 1994 yıllarında Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Öğretmenliği Programından mezun olup da halen zihin engellilerin eğitimi alanında Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi özel eğitim kurumlarında görev yapmakta olan özel eğitim öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmada örneklem alma yoluna gidilmeyip tüm evrende yer alan mezunlar kullanılmıştır. Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Zihin Engellilerin Öğretmenliği Programı'ndan 1992-1994 yıllarında mezun olan öğrencilerin yıllara göre dağılımı Çizelge 1'de verilmiştir.

ÇİZELGE 1

Mezunların Mezuniyet Yıllarına Göre Dağılımı

Yıl	Mezun Sayısı
1992	30
1993	29
1994	20
Toplam	79

1992-1994 yılları arasında adı geçen programdan 79 öğrenci mezun olmasına rağmen halen Milli Eğitim Bakanlığı'na ve üniversiter birimlere bağlı zihin engellilerin eğitimi alanında hizmet veren resmi okullarda özel eğitim öğretmeni olarak çalışan 34 mezun vardır. 1992 yılından itibaren mezunların bir bölümü Milli Eğitim Bakanlığı'nca normal sınıf öğretmeni olarak atanmışlardır. 1994 yılı mezunlarından ise sadece bakanlık burslu olanlar öğretmen olarak atanabilmişlerdir. Bu nedenle, araştırma, 34 mezunla yürütülmüştür.

Veri Toplama Araçları

Programın içerik ögesine ilişkin veri toplama amacıyla, araştırmacı tarafından geliştirilen "Anadolu Üniversitesi Zihin Engellilerin Öğretmenliği Programı'nın Değerlendirilmesi Anketi" kullanılmıştır (Bkz. Ek-III). Anket dört bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde, deneklerle ilgili kimlik bilgilerine ulaşmak için 10 soru maddesi yer almaktadır.

İkinci bölümde, programın kümelenmiş ders içeriklerinin (çocuk gelişimi, öğretmenlik meslek bilgisi, genel eğitim, özel eğitim, belirli derslerin ve becerilerin öğretimi, davranış ve sınıf kontrolü, seçmeli branş dersleri) değerlendirilmesi amacıyla yedi soru, mezun olunan programda özel eğitim öğretmeni olarak çalışırken en çok yararlanan dersleri belirlemek amacıyla bir soru, mezunların öğretmenlik yaşamlarında eksikliklerini hissettikleri ve programa konulması gerektiğini önerecekleri dersleri belirlemek amacıyla bir soru ve içerik boyutu ile ilgili varsa başka görüşlerini de belirlemek amacıyla bir soru olmak üzere toplam 10 soru maddesi yer almaktadır.

Üçüncü bölümde, programın öğretim süreçlerine (ders çeşidi, haftalık ders saati, derslerin yarıyıllara göre dağılımı, sunulan akademik danışmanlık hizmeti, mezun izleme bürosu ve varsa öğretim süreçleri ile ilgili başka düşünceleri) ilişkin mezun görüşlerini belirlemek amacıyla altı soru maddesi yer almaktadır.

Dördüncü bölümde, programın öğretmenlik uygulaması sürecine ilişkin mezun görüşlerini belirlemek amacıyla altı soru maddesi yer almaktadır.

Anket aşağıdaki süreçlerden geçilerek son halini almıştır:

1. Zihin Engellilerin Eğitimi Programı'nda halen yer alan derslerin ve eğitim uygulamasının etkililiğini değerlendirmek amacıyla yarıyapılandırılmış bir görüşme formu geliştirilmiştir. Programdaki ders içerikleri ve uygulamanın etkililiğini değerlendirmeyi amaçlayan 10 adet açık uçlu sorunun yer aldığı form pilot uygulama olarak Eskişehir merkezde özel eğitim öğretmeni olarak görev yapan 18 mezuna ve Zihin Engellilerin Eğitimi 4. sınıfa devam eden 19 öğrenciye uygulanmıştır (Akçin, Cavkaytar, Kırcaali-İftar, Özer ve Vuran, 1994).

2. Yukarıdaki pilot çalışmanın bulguları doğrultusunda 10 açık uçlu soru, kapalı uçlu soruya dönüştürülmüştür. Daha sonra yurtdışındaki benzer bir araştırmadan (Northern Colorado Üniversitesi, 1972) Anadolu Üniversitesi Zihin Engellilerin Eğitimi Programı'na uygunluk gösteren sorular seçilmiştir. Bu sorular, Zihin Engellilerin Eğitimi Anabilim Dalı öğretim elemanları tarafından öğrenciler için hazırlanan ders programlarının içerikleri ile karşılaştırılarak anketin ikinci bölümünde yer alan soru maddeleri oluşturulmuştur.

Anketin üçüncü ve dördüncü bölümünde yer alan soru maddeleri Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri ve Özel Eğitim bölümlerinde görevli öğretim elemanlarının görüşleri alınarak oluşturulmuştur.

Geçerlik, bir ölçü aracının ölçmeyi amaçladığı niteliği, bir başka nitelikle karıştırmadan doğru olarak ölçebilme derecesidir (Bailey, 1982; Gay, 1987; Özçelik, 1989; Karasar, 1991). Ölçü araçları değişik amaçlarla geliştirildiğinden ve ölçü aracının geçerliği de amaca göre değerlendirildiğinden birden çok geçerlik çeşidi vardır. Bunlar, içerik, yapı, uyum ve yordama geçerlikleridir (Gay, 1987; Özçelik, 1989).

Anket herhangi bir kurama dayanılarak geliştirilmediğinden 'yapı' geçerliği, aynı amaca hizmet eden bir başka testle karşılaştırılmayacağından 'uyum' geçerliği ve gelecekteki başarıyı ölçmek amaçlanmadığından 'yordama' geçerliği dikkate alınmamıştır. Bu ölçü aracı için uygun olan 'içerik' geçerliği çalışması yapılmıştır.

İçerik geçerliğinin değerlendirilmesi genelde testin uygulanacağı alanın uzmanlarından istenir. Ayrıca araştırmacı da uzman rolünü üstlenerek testin kendi çalışması için içerik geçerliğine sahip olup olmadığına karar verebilir (Gay, 1987).

Geliştirilen ankette yer alan soru maddelerinin kapsam bakımından uygunluğu, anlatım bakımından anlaşılabilirliği, alt problemleri çözmek için gerekli bilgileri toplamaya yeterli olup olmadığını değerlendirmek amacıyla Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim ve Eğitim Bilimleri Bölümlerinde görevli toplam 14 öğretim elemanından görüş istenmiş ve bildirilen görüşler doğrultusunda anket son halini almıştır.

Araştırma Yöntemi

Bu araştırmada, mezunların, Anadolu Üniversitesi Zihin Engellilerin Öğretmenliği Programı'nın içerik ögesi hakkındaki görüşlerinin "neler" olduğunu ortaya koymak amaçlandığından, "betimsel yöntem" (Kaptan, 1977; Karasar, 1991) izlenmiştir.

Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Hazırlanan anket, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanlığı'nın resmi yazısı (EK, IV) ile Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı zihin engellilerin eğitimi alanında hizmet veren 56 okula (öğretilebilir çocuklar okulu, eğitilebilir çocuklar iş okulu, eğitilebilir çocuklar iş merkezi) posta yoluyla, Eskişehir merkezde bulunan Rehberlik ve Araştırma Merkezi, iki alt özel sınıf ve Engelliler Entegre Yüksek Okulu'na elden uygulanmıştır. Adı geçen kurum yöneticileri tarafından bu kurumlarda çalışan deneklere ulaştırılan anketler, yine yöneticiler tarafından toplanarak araştırmacıya geri gönderilmiştir; anketlerin, araştırmacı tarafından kurum yöneticilerine gönderilen adresli-pullu zarflarla geri gönderilmesi sağlanmıştır. Anket uygulanan kurumlarda, 1992-1994 yılları arasında bu programdan mezun olmuş ve halen bu kurumlarda özel eğitim öğretmeni olarak çalışan 34 denek olduğu belirlenmiştir. 34 denegin tamamı anketleri yanıtlamış olup, anketlerin geri dönüş oranı % 100'dür.

Bu araştırmada, Anadolu Üniversitesi Zihin Engellilerin Öğretmenliği Programı mezunlarının program hakkındaki görüşlerinin neler olduğunu belirlemek amacıyla betimsel istatistiksel yöntemlerden ortalama ve yüzdelik hesaplamalar kullanılmıştır.

Dört bölümden oluşan anketin birinci bölümü mezunların kimlik bilgilerine ulaşmak amacıyla hazırlanmıştır.

İkinci bölümde, programdaki derslerin içerikleri ile ilgili mezun görüşlerini almak üzere toplam 10 soru maddesi yer almaktadır. Bu bölümde 8. sorunun çözümlenmesinde sorunun niteliği açısından, en çok yararlanan derslerden en az yararlanan derslere doğru bir sıralama yapılmıştır. Sıralama amacıyla 10-1 puanlaması kullanılmıştır. Mezunların en çok yararlandıklarını düşündükleri derslere, öncelikli yazılış sırasına göre 10 puanla 1 puan arasında değerler verilmiştir. Mezunların, öğrenim gördükleri programda almış oldukları dersler içinde özel eğitim öğretmeni olarak çalışırken en çok yararlandıklarını belirttikleri derslerin toplam puanları alınmıştır. En çok yararlanıldığı belirtilen derslerde alınan en yüksek puan 220, en düşük puan ise 3'tür. Verilen puanlarda 60 ile 49 arasında bir kopma görülmektedir. Bu yüzden 60 ve üzerinde puan alan dersler en çok yararlanan dersler olarak belirlenmiştir. Diğer sorulara ilişkin verilerin çözümlenmesinde frekans ve yüzdeler hesaplamalar kullanılmıştır. Kümelenmiş derslerin içerikleri ile ilgili edinilen bilgi ve becerilerin özel eğitim öğretmeni olarak çalışırken yeterli bulunup bulunmadığına ilişkin verilerin çözümlenmesinde frekans ve yüzdeler hesaplamalar kullanılmıştır.

Üçüncü ve dördüncü bölümde yer alan verilerin çözümünde de frekans ve yüzdeler hesaplamalar kullanılmıştır.

BÖLÜM III

BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Öğretmenliği Programı 1992-1994 yılı mezunlarının, kimlik bilgileri ve mezun oldukları programın içerik ögesi hakkındaki görüşlerine ilişkin araştırma bulguları yer almaktadır. Araştırma verileri betimsel istatistik yöntemlerinden frekans ve yüzdelerle hesapları ile analiz edilmiştir.

Araştırmada, 1992, 1993 ve 1994 yıllarında Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Öğretmenliği Programı'ndan mezun olup da halen zihin engellilerin eğitimi alanında Milli Eğitim Bakanlığı'na (MEB) ve üniversite birimlerine bağlı resmi özel eğitim kurumlarında görev yapmakta olan 34 özel eğitim öğretmeni yer almıştır.

Mezunların Kimlik Bilgilerine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan mezunların % 65'i (N=22) kadın, % 35'i (N=12) erkektir.

Mezuniyet tarihine göre, mezunların % 47'si (N=16) 1992, % 29'u (N=10) 1993 ve % 24'ü (N=8) 1994 yılı mezunudur.

Mezun olunan programa göre dağılıma bakıldığında, mezunların % 97'si (N=33) Zihin Engellilerin Öğretmenliği Programı'ndan, % 3'ü (N=1) İşitme Engellilerin Öğretmenliği Programı'ndan mezundur.

Araştırmaya katılan mezunların seçmeli branşlarına ilişkin dağılımları Çizelge 2'de verilmiştir.

ÇİZELGE 2

Mezunların Seçmeli Branşlara Göre Dağılımları

Branş	N	%
İş Teknik	20	59
Türkçe	-	-
Beden Eğitimi	10	29
Sosyal Bilgiler	1	3
Fen Bilgisi	-	-
Matematik	-	-
Branş Belirtmeyen	3	9
Toplam	34	100

Araştırmaya katılan mezunların görev yaptıkları kurumlara göre dağılımları Çizelge 3'te verilmiştir.

ÇİZELGE 3

Mezunların Görev Yaptıkları Kurumlara Göre Dağılımları

Kurumlar	N	%
Rehberlik Araştırma Merkezi	2	6
Öğretilebilir Çocuklar Okulu	17	50
Eğitilebilir Çocuklar İlkokulu	3	9
Eğitilebilir Çocuklar İş Okulu	9	26
Alt Özel Sınıf	1	3
Başka (Üniversiter Birim)	2	6
Toplam	34	100

Araştırmaya katılan Mezunların % 24'ü (N=8) 1 yıllık, % 29'u (N=10) 2 yıllık, % 47'si (N=16) 3 yıllık kıdeme sahiptirler.

Mezunların, mezuniyet sonrası katıldıkları akademik çalışmalara ilişkin yüzdeler Çizelge 4'te verilmiştir.

ÇİZELGE 4

Mezunların Mezuniyet Sonrası Yaptıkları Akademik Çalışmalar

Akademik Çalışma	Mezun		Devam	
	N	%	N	%
Yüksek Lisans	-	-	1	3
Doktora	-	-	-	-
Hizmetiçi Kurs	3	9	4	12
Sertifika Programı	1	3	-	-

Zihin Engellilerin Öğretmenliği Programının İçerik Ögesine İlişkin

Bulgular

Bu alt bölümde sırasıyla, "Mezunların, Zihin Engellilerin Öğretmenliği Programı'nın içerik ögesi hakkındaki görüşleri nelerdir?" şeklinde ifade edilen araştırma problemine ilişkin sorular ve bulgular yer almaktadır.

1. Mezunların İçerik Ögesi Kapsamında Gruplanmış Ders Konuları Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Bulgular

Mezunların mezun oldukları programda yer alan çocuk gelişimi, öğretmenlik meslek bilgisi, genel eğitim, özel eğitim, belirli derslerin ve becerilerin öğretimi, davranış ve sınıf kontrolü, seçmeli branşları ve öğretmenlik uygulaması hakkındaki görüşlerini belirleyebilmek amacıyla Mezunlara her bir konu ile ilgili edindikleri bilgi ve becerileri özel eğitim öğretmeni olarak çalışırken yeterli bulup bulmadıkları; eğer % 50'den fazlası yetersiz bulmuşlarsa, hangi yönlerden yetersiz buldukları sorulmuştur.

a. Mezunların, çocuk gelişimi konuları ile ilgili edindikleri bilgi ve beceriler konusundaki düşünceleri nelerdir?

Mezunların, %12'si (N=4) öğrenim gördükleri programda çocuk gelişimi (duygusal, toplumsal, bilişsel, dil gelişimi, vb.) konuları ile ilgili edindikleri bilgi ve becerileri özel eğitim öğretmeni olarak çalışırken yeterli bulmuş; % 88'i (N=30) ise yeterli bulmamıştır.

Öğrenim gördükleri programda, çocuk gelişimi konuları ile ilgili edindikleri bilgi ve becerileri yeterli bulmayan mezunların, bu konuları hangi yönlerden yetersiz bulduklarına ilişkin görüşleri Çizelge 5'te, bu bulguların grafiği Şekil 1'de verilmiştir.

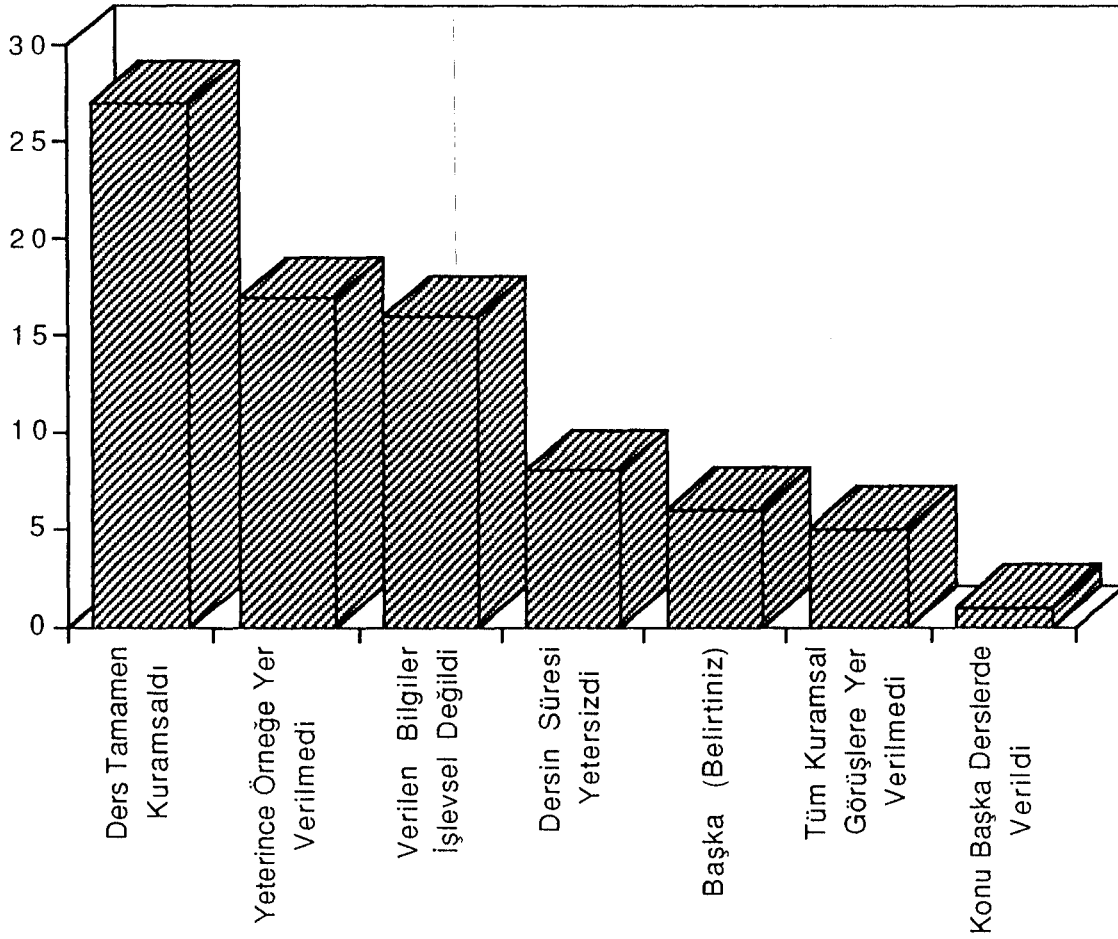
ÇİZELGE 5

Mezunların Çocuk Gelişimi Konuları İle İlgili Edinilen Bilgi ve Becerileri Hangi Yönlerden Yetersiz Bulduklarına İlişkin Görüşleri

Nedenler	N
Konunun yer aldığı dersin süresi yetersizdi	8
Ders, tamamen kuramsaldı, uygulama ile desteklenmedi	27
Konu ile ilgili verilen bilgiler özel eğitim öğretmenliği için işlevsel değildi	16
Konu ile ilgili tüm kuramsal görüşlere yer verilmedi	5
Konu ile ilgili yeterince örneğe yer verilmedi	17
Konu, verilmesi gereken derste değil de başka derslerde verildi	1
Başka (Belirtiniz)	6

b. Mezunların, öğretmenlik meslek bilgisi konuları ile ilgili edindikleri bilgi ve beceriler konusundaki düşünceleri nelerdir?

Mezunların, % 50'si (N=17) öğrenim gördükleri programda öğretmenlik meslek bilgisi (ölçme-değerlendirme, ilkokul programları, ders planı hazırlama teknikleri, vb.) konuları ile ilgili edindikleri bilgi ve becerileri özel eğitim öğretmeni olarak çalışırken yeterli bulmuş; % 50'si (N=17) yeterli bulmamıştır.

Şekil 1. Çocuk Gelişimi Konuları İle İlgili Edinilen Bilgi ve Becerileri Hangi Yönlerden Yetersiz Bulduklarına İlişkin Görüşler

c. Mezunların, genel eğitim konuları ile ilgili edindikleri bilgi ve beceriler konusundaki düşünceleri nelerdir?

Mezunların, % 59'u (N=20) öğrenim gördükleri programda genel eğitim (sosyoloji, psikoloji, eğitime giriş, vb.) konuları ile ilgili edindikleri bilgi ve becerileri özel eğitim öğretmeni olarak çalışırken yeterli bulmuş; % 41'i (N=14) yetersiz bulmuştur.

d. Mezunların, özel eğitim ile ilgili edindikleri bilgi ve beceriler konusundaki düşünceleri nelerdir?

Mezunların, % 53'ü (N=18) öğrenim gördükleri programda özel eğitim (özel eğitime giriş, zihin engellilerin eğitimine giriş, özel eğitimde yasa ve yönetmelikler) konuları ile ilgili edindikleri bilgi ve becerileri özel eğitim öğretmeni olarak çalışırken yeterli bulmuş; % 47'si (N=16) yetersiz bulmuştur.

e. Mezunların, belirli derslerin ve becerilerin öğretimi konuları ile ilgili edindikleri bilgi ve beceriler konusundaki düşünceleri nelerdir?

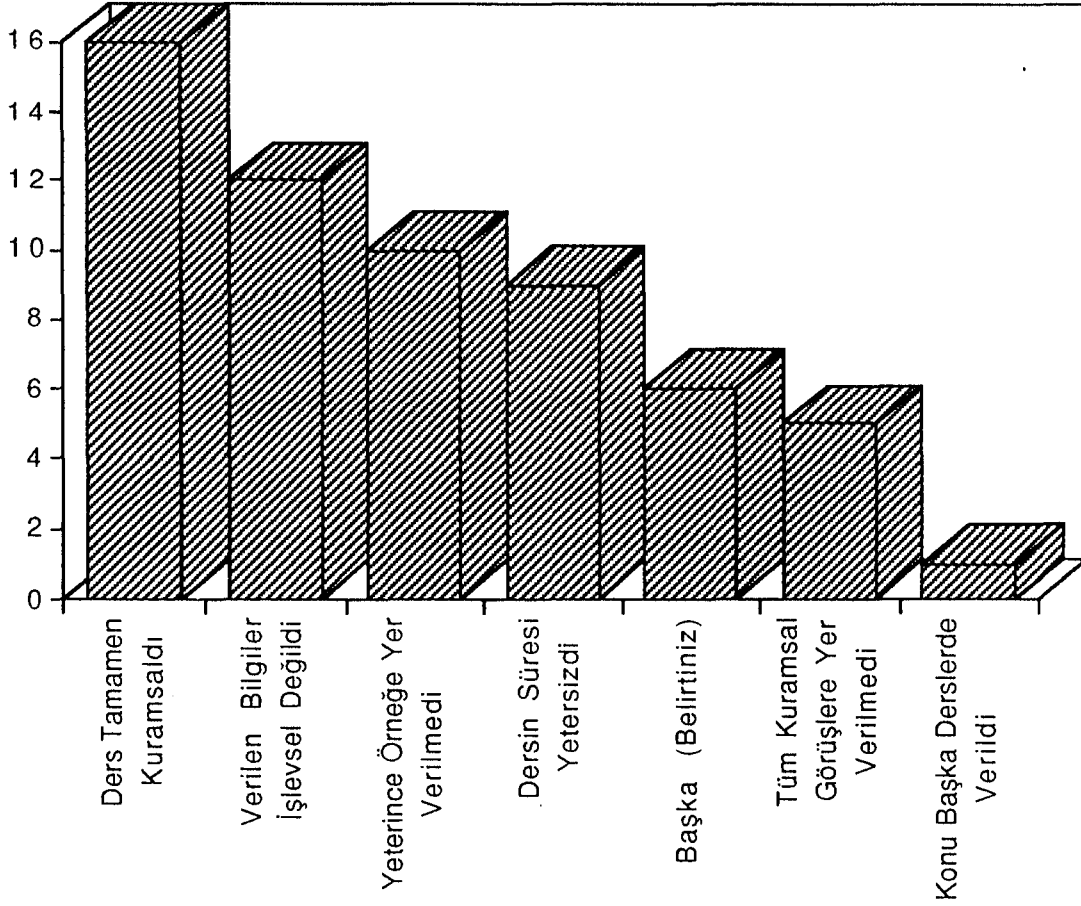
Mezunların, % 47'si (N=16) belirli derslerin ve becerilerin öğretimi (özbakım, fen, sosyal bilgiler, vb.) konuları ile ilgili edindikleri bilgi ve becerileri özel eğitim öğretmeni olarak çalışırken yeterli bulmuş; % 53'ü (N=18) yetersiz bulmuştur.

Öğrenim gördükleri programda, belirli derslerin ve becerilerin öğretimi ile ilgili edindikleri bilgi ve becerileri yeterli bulmayan mezunların bu konuları hangi yönlerden yetersiz bulduklarına ilişkin görüşleri Çizelge 6'da, bu bulguların grafiği Şekil 2'de verilmiştir.

ÇİZELGE 6

Mezunların Belirli Derslerin ve Becerilerin Öğretimi Konuları İle İlgili Edindikleri Bilgi ve Becerileri Hangi Yönlerden Yetersiz Bulduklarına İlişkin Görüşleri

Nedenler	N
Konunun yer aldığı dersin süresi yetersizdi	9
Ders, tamamen kuramsaldı, uygulama ile desteklenmedi	16
Konu ile ilgili verilen bilgiler özel eğitim öğretmenliği için işlevsel değildi	12
Konu ile ilgili tüm kuramsal görüşlere yer verilmedi	4
Konu ile ilgili yeterince örneğe yer verilmedi	10
Konu, verilmesi gereken derste değil de başka derslerde verildi	1
Başka (Belirtiniz)	5

Şekil 2. Belirli Derslerin ve Becerilerin Öğretimi İle İlgili Edinilen Bilgi ve Becerileri Hangi Yönlerden Yetersiz Bulduklarına İlişkin Görüşler

f. Mezunların, davranış ve sınıf kontrolü konuları ile ilgili edindikleri bilgi ve beceriler konusundaki düşünceleri nelerdir?

Mezunların, % 59'u (N=20) öğrenim gördükleri programda davranış ve sınıf kontrolü konuları ile ilgili edindikleri bilgi ve becerileri özel eğitim öğretmeni olarak çalışırken yeterli bulmuş; % 41'i (N=14) yetersiz bulmuştur.

g. Mezunların, seçmeli branşları ile ilgili edindikleri bilgi ve beceriler konusundaki düşünceleri nelerdir?

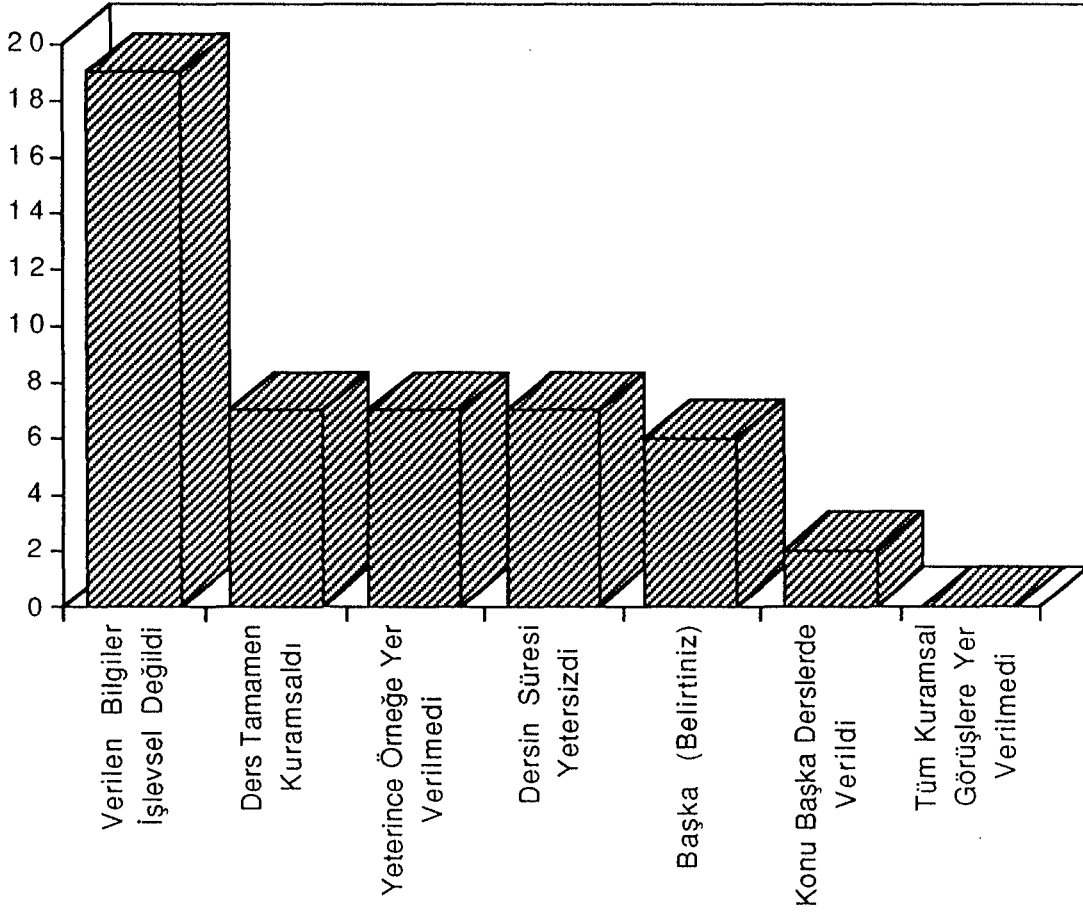
Mezunların, % 32'si (N=11) öğrenim gördükleri programda seçmeli branşları ile ilgili edindikleri bilgi ve becerileri özel eğitim öğretmeni olarak çalışırken yeterli bulmuş; % 68'i (N=23) yetersiz bulmuştur.

Öğrenim gördükleri programda, seçmeli branşları ile ilgili edindikleri bilgi ve becerileri yetersiz bulan mezunların bu konuları hangi yönlerden yetersiz bulduklarına ilişkin görüşleri Çizelge 7'de, bu bulguların grafiği Şekil 3'te verilmiştir.

ÇİZELGE 7

Mezunların Seçmeli Branşları İle İlgili Edinilen Bilgi ve Becerileri Hangi Yönlerden Yetersiz Bulduklarına İlişkin Görüşleri

Nedenler	N
Konunun yer aldığı dersin süresi yetersizdi	7
Ders, tamamen kuramsaldı, uygulama ile desteklenmedi	7
Konu ile ilgili verilen bilgiler özel eğitim öğretmenliği için işlevsel değildi	19
Konu ile ilgili tüm kuramsal görüşlere yer verilmedi	-
Konu ile ilgili yeterince örneğe yer verilmedi	7
Konu, verilmesi gereken derste değil de başka derslerde verildi	2
Başka (Belirtiniz)	6

Şekil 3. Seçmeli Branşla İlgili Edinilen Bilgi ve Becerileri Hangi Yönlerden Yetersiz Bulduklarına İlişkin Görüşler

h. Mezunların, Zihin Engellilerin Öğretmenliği Programı'nın öğretmenlik uygulaması ile ilgili görüşleri nelerdir?

Mezunların, son sınıftaki öğretmenlik uygulamalarını yaptıkları kurumlara ilişkin yüzdeler Çizelge 8'de verilmiştir.

ÇİZELGE 8

Mezunların Öğretmenlik Uygulamalarını Yaptıkları Kurumlar

Kurumun Adı	N	%
Rehberlik ve Araştırma Merkezi Birimi	2	5
Alt Özel Sınıf	26	77
Eğitim Fakültesi Zihin Engelli Çocuklar Eğitim ve Araştırma Birimi	5	15
İşitme Engelli Çocuklar Eğitim ve Araştırma Merkezi (İÇEM)	1	3
Toplam	34	100

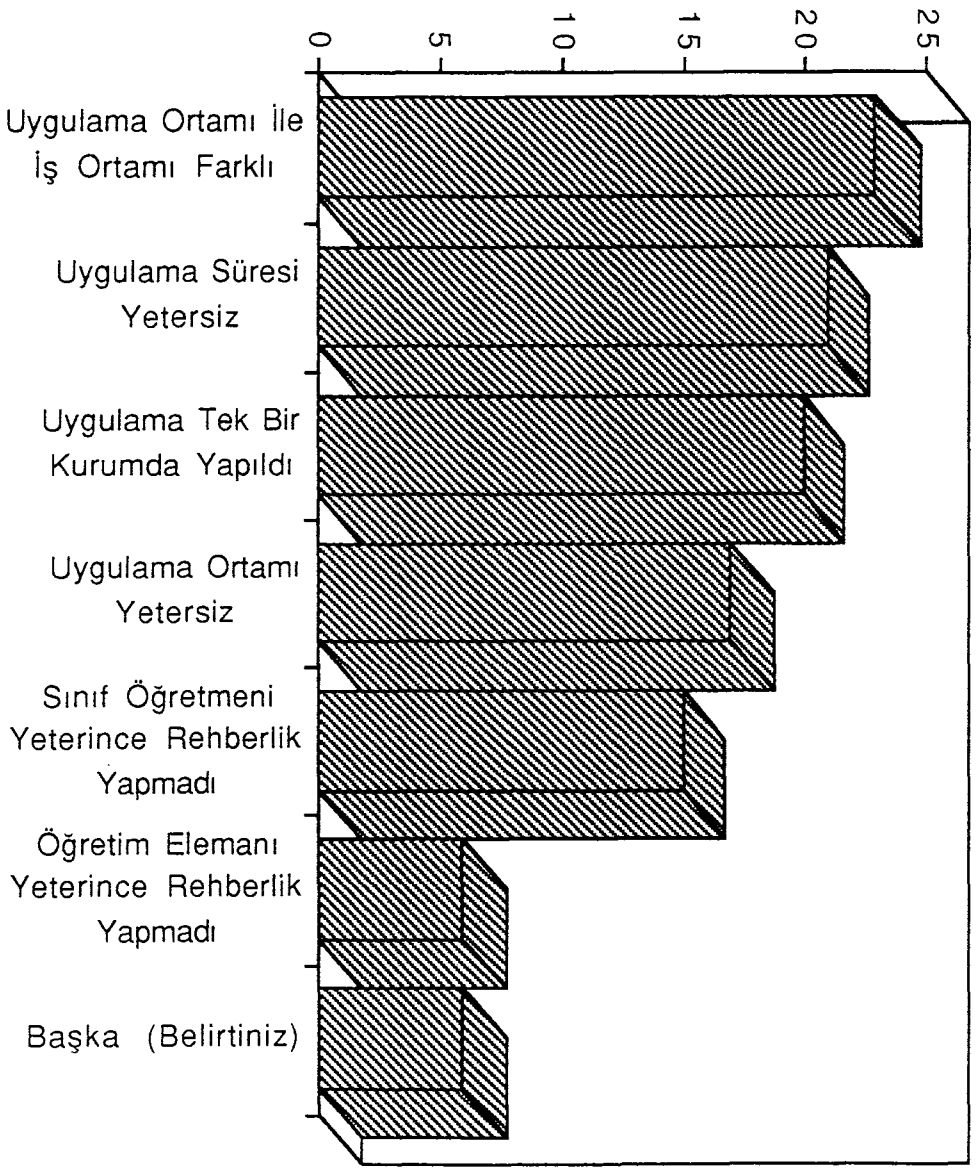
Mezunların, % 15'i (N=5) son sınıfta yapmış oldukları öğretmenlik uygulamasından edindikleri bilgi ve becerileri, özel eğitim öğretmeni olarak çalışırken yeterli bulmuş; % 85'i (N=29) yetersiz bulmuştur.

Son sınıfta yapmış oldukları öğretmenlik uygulamasını yetersiz bulan mezunların, öğretmenlik uygulamasını hangi yönlerden yetersiz bulduklarına ilişkin görüşleri Çizelge 9'da, bu bulguların grafiği Şekil 4'te verilmiştir.

ÇİZELGE 9

Mezunların Son Sınıfta Yaptıkları Öğretmenlik Uygulamasını Hangi Yönlerden Yetersiz Bulduklarına İlişkin Görüşleri

Nedenler	N	%
Uygulama süresinin yetersiz oluşu	21	72.4
Uygulama ortamının yetersiz oluşu	17	58.6
Uygulama sınıfı öğretmenin yeterince rehberlik yapmayışı	15	51.7
Uygulamadan sorumlu öğretim elemanının yeterince rehberlik yapmayışı	6	20.6
Uygulama ortamının iş yaşamında karşılaşılan ortamdan farklı oluşu	23	79.3
Uygulamanın tek bir kurumda yapılması	20	68.9
Başka (Belirtiniz)	6	20.6

Şekil 4. Son Sınıfta Yapılan Öğretmenlik Uygulamasını Hangi Yönlerden Yetersiz Bulduklarına İlişkin Görüşler

2. Özel Eğitim Öğretmeni Olarak Çalışırken En Çok Yararlanılan Derslere İlişkin Bulgular

2. Mezunların, Anadolu Üniversitesi Zihin Engellilerin Öğretmenliği Programı'nda aldıkları derslerden hangileri, alanda öğretmenlik yaparken kendilerine en çok yararlı olmaktadır?

Mezunlar, programda yer alan derslerin içerisinde 39 tanesini en çok yararlanılan ders olarak ifade ederlerken, diğer dersler hiç bir mezun tarafından en çok yararlanılan dersler arasında belirtilmemiştir.

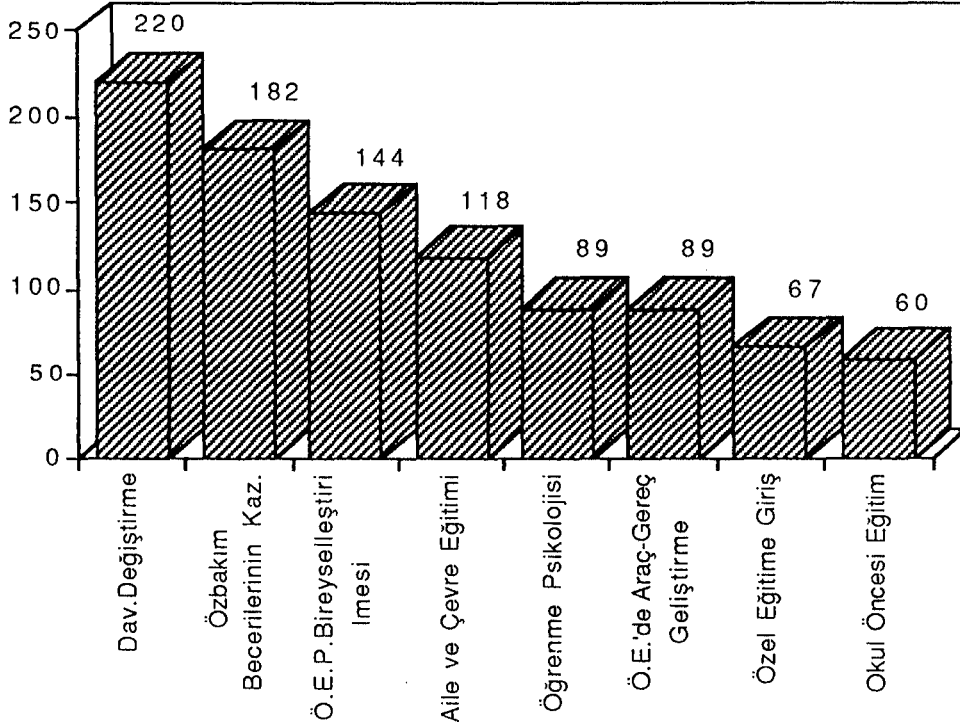
Mezunların, öğrenim görmüş oldukları programda aldıkları ve alanda özel eğitim öğretmeni olarak çalışırken en çok yararlandıkları derslerin tamamı ve aldıkları toplam puanlar Çizelge 10'da verilmiştir.

ÇİZELGE 10

**Mezunların Öğrenim Gördükleri Programda
Almış Oldukları Dersler İçinde
Alanda Çalışırken En Çok Yararlandıkları Dersler**

Dersin Adı	Puan	Dersin Adı	Puan
Davranış Değişirme	220	İş - Teknik	26
Özbakım Becerilerinin Kazand.	182	Ders Planı Haz.Teknikleri	23
Ö.E.Prog.Bireyselleştirilmesi	144	Okuma-Yazma Öğretimi	20
Aile ve Çevre Eğitimi	118	Ö.E.Teşhis Araç ve Yöntemleri	19
Öğrenme Psikolojisi	89	H.B./F.B./S.B. Öğretimi	18
Ö.E.Araç Gereç Geliştirme	89	Z.E.Eğitsel Düzenleme ve Kur.	18
Özel Eğitime Giriş	67	Müzik Öğretimi	17
Okul Öncesi Eğitim	60	Bed.Eğitimi-Eğitsel Oyun	13
Öğretmenlik Uygulaması	49	Türk Dili	13
Ö.E.Ölçme Değerlendirme	48	Beden Eğitimi	9
Psk.Kur.ve ÖEMÇ.	44	Eğitim Psikolojisi	9
Zih.Eng.Eğitimine Giriş	43	İp ve Kağıt İşleri	9
Eğitime Giriş	39	Dil Gelişimi ve İletişim	8
Gelişim Psikolojisi	39	Psk.Danışma ve Rehberlik	8
Psikolojiye Giriş	36	Ö.E.Yasa ve Yönetmelikler	8
Zihin Eng.İlet.Bec.Kazandırma	31	Öğrenme Güçlükleri	7
Eğitim Yönetimi ve Denetimi	29	Biyoloji	6
Öğretim Materyali Hazırlama	28	Sosyoloji	4
Matematik Öğretimi	27	Ö.E.Bilgisayar Kullanımı	3
Eğitim Modelleri	26		

Mezunların, mezun oldukları programda aldıkları ve alanda özel eğitim öğretmeni olarak çalışırken en çok yararlandıkları derslerden 60 ve daha yukarı puan alan dersler Şekil 5'te verilmiştir.

Şekil 5. Mezunların Öğrenim Gördükleri Programda Almış Oldukları Dersler İçinde Alanda Çalışırken En Çok Yararlandıkları Dersler

3. Mezunlar Tarafından Programa Konulması Önerilen Konular ve Derslere İlişkin Bulgular

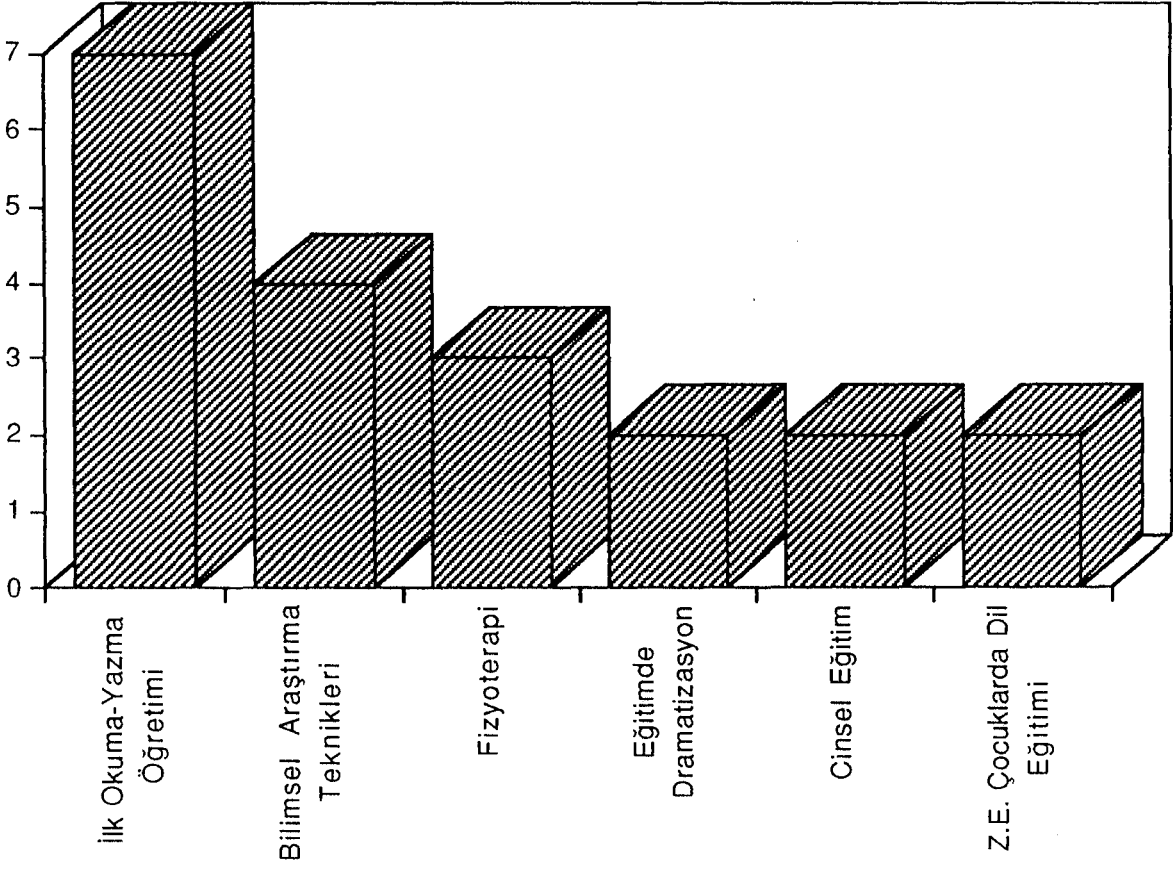
3. Mezunların, öğrenim gördükleri dönemde almayıp öğretmenlik yaşamlarında eksikliklerini hissettikleri ve programa konulmasını önerebilecekleri konular ve dersler, nelerdir?

Mezunların, mezun oldukları programda öğrenim gördükleri dönemde almayıp, öğretmenlik yaşamlarında eksikliklerini hissettikleri ve programa konulmasını önerdikleri konular ve derslerin listesi Çizelge 11'de, bu bulguların grafiği Şekil 6'da verilmiştir.

ÇİZELGE 11

Mezunlar Tarafından Programa Konulması Önerilen Konu ve Dersler

Programa konulması önerilen dersler	N
İlk Okuma-Yazma Öğretimi	7
Bilimsel Araştırma Teknikleri	4
Fizyoterapi	3
Eğitimde Dramatizasyon	2
Cinsel Eğitim	2
Zihin Engelli Çocuklarda Dil Eğitimi	2
Ort.ve Spastik Çocukların Eğt.Giriş	1
Çok Engelli Çocuklar	1
İngilizce (Örgün)	1
Standart Testler ve Kullanımı	1
Davranış Bilimleri	1
Özel Eğitimde Yönetim	1
Sınıf İçi İlk Yardım	1
İleri Ülkelerde Özel Eğitim Uygulamaları	1
Özel Eğitimde Gönüllü Kuruluşlar	1

Şekil 6. Programa Konulması Önerilen Dersler

4. Mezunların Programda Yer Alan Özel Eğitim Öğretmenliği Alanı İle İlgili Ders Çeşidi ve Bu derslerin Haftalık Ders Saatleri Konusundaki Görüşlerine İlişkin Bulgular.

4. Mezunların, programda yer alan özel eğitim öğretmenliği alanı ile ilgili ders çeşidi ve bu derslerin haftalık ders saatleri konusundaki görüşleri nelerdir?

Mezunların, öğrenim gördükleri programda özel eğitim öğretmenliği alanı ile ilgili ders çeşidi ve haftalık ders saatlerine ilişkin görüşlerinin yüzdeler verileri Çizelge 12'de verilmiştir.

ÇİZELGE 12

Mezunların Özel Eğitim Öğretmenliği Alanı İle İlgili Ders Çeşidi ve Haftalık Ders Saatlerine İlişkin Görüşleri

	Azdı		Yeterliydi		Fazlaydı	
	N	%	N	%	N	%
Ders Çeşidi	17	50	16	47	1	3
Haftalık Ders Saati	16	47	18	53	-	-

5. Mezunların Programda Yer Alan Özel Eğitim öğretmenliği Alanı İle İlgili Derslerin Çoğunun Yarıyıllara Göre Dağılımı Konusundaki Görüşlerine İlişkin Bulgular

5. Mezunların, programda yer alan özel eğitim öğretmenliği alanı ile ilgili derslerin çoğunun yarıyıllara göre dağılımı konusundaki görüşleri nelerdir?

Mezunların, % 50'si (N=17) programda yer alan derslerin yarıyıllara birbirini tamamlar şekilde dağıtıldığını belirtirken; % 50'si (N=17) derslerin yarıyıllara birbirinden kopuk olarak dağıtıldığını belirtmişlerdir.

BÖLÜM IV

TARTIŞMA

Bu araştırmada, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Zihin Engellilerin Öğretmenliği Programı'nın içerik ögesi mezun görüşlerine dayalı olarak değerlendirilmiştir.

Program değerlendirme çalışmaları incelendiğinde, mezunların program hakkındaki görüşlerine başvurarak program değerlendirme çalışmalarının yürütüldüğü görülmektedir. Bu nedenle, bu çalışmanın daha önce benzer amaçla yapılan çalışmalarda izlenen yöntem açısından tutarlılık gösterdiği söylenebilir (Center ve Obringer, 1986; Frudden ve Healy, 1986; University of Northern Colorado, 1972; West Virginia University, 1994).

Mezunların, Zihin Engellilerin Öğretmenliği Programı'nın içerik ögesi kapsamında yer alan gruplanmış ders kümeleri hakkındaki görüşleri alınmıştır. Bu amaçla dersler 7 kümede ele alınmış ve mezunların 7 kümede yer alan derslerde elde ettikleri bilgi ve becerileri, alanda özel eğitim öğretmeni olarak çalışırken yeterli bulup bulmadıkları belirlenmiştir. Belirlenen ders

kümeleri, çocuk gelişimi, öğretmenlik meslek bilgisi, genel eğitim, özel eğitim, belirli derslerin ve becerilerin öğretimi, davranış ve sınıf kontrolü ve seçmeli branş ve öğretmenlik uygulamasından oluşmaktadır.

Mezunlar, öğretmenlik meslek bilgisi, genel eğitim, özel eğitim ve davranış ve sınıf kontrolü konuları ile ilgili edindikleri bilgi ve becerileri alanda özel eğitim öğretmeni olarak çalışırken yeterli bulmuşlardır. Ancak mezunlar, çocuk gelişimi, belirli derslerin ve becerilerin öğretimi ve seçmeli branşlarına ilişkin programda edindikleri bilgi ve becerileri alanda özel eğitim öğretmeni olarak çalışırken yetersiz bulduklarını ifade etmişlerdir. Yetersiz bulunan ders kümeleri için ankette olası yetersizlik nedeni sayılabilecek maddeler sıralanmıştır. Mezunların, yetersiz buldukları üç alana ilişkin yetersizlik nedeni olarak en çok, "ders tamamen kuramsaldı, uygulama ile desteklenmedi", "konu ile ilgili verilen bilgiler özel eğitim öğretmenliği için işlevsel değildi" ve "konu ile ilgili yeterince örneğe yer verilmedi" seçeneklerini ifade ettikleri görülmektedir. Mezunların görüşlerinden bu alanlarla ilgili olarak uygulama eksiklikleri olabileceği, konular verilirken işlevsellik ögesinin göz ardı edilmiş olabileceği ve yeterince örneğe yer verilmemiş olabileceği düşünülebilir. Özel eğitim öğretmeni olarak çalışırken yetersiz bulunan ve bir özel eğitim öğretmeninde bulunması gereken bu niteliklerin kazandırılması zorunlu olup, aksi durumda, öğretmenlerde bilgi ve beceri bakımından ciddi eksiklikler yaratabileceği söylenebilir.

Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Zihin Engellilerin Öğretmenliği Programı'nda öğrenciler son sınıfta öğretmenlik uygulamasından geçirilmektedirler. Mezunlardan, öğretmenlik uygulaması sürecinden elde ettikleri bilgi ve becerileri özel eğitim öğretmeni olarak çalışırken yeterli bulup bulmadıklarına ilişkin görüşleri istendiğinde, deneklerin öğretmenlik

uygulamasından edindikleri bilgi ve becerileri büyük ölçüde yetersiz buldukları anlaşılmaktadır. Öğretmenlik uygulaması sürecinde edindikleri bilgi ve becerileri yetersiz bulan denekler, yetersizlik nedenleri olarak "uygulama ortamının iş yaşamında karşılaşılan ortamlardan farklı oluşu", "uygulamanın tek bir kurumda yapılması" ve "uygulama süresinin yetersiz oluşu" seçeneklerini yoğun olarak ifade etmişlerdir. Deneklerin öğretmenlik uygulamasını yaptıkları kurumlar, normal ilkokullar bünyesindeki özel sınıflar ve rehberlik ve araştırma merkezinden oluşmaktadır. Buna karşın, deneklerin görev yaptıkları kurumlar ise, yoğun olarak öğretilebilir çocuklar ve eğitilebilir çocuklar okullarıdır. Uygulama yapılan kurumlar ile halen özel eğitim öğretmeni olarak çalışılan kurumlarda eğitim hizmeti götürülen öğrencilerin bireysel özelliklerinin farklı olmasının, programlarının ve yapılan etkinliklerin farklılığının, programda yer alan öğretmenlik uygulamasının yetersiz bulunmasına neden olabileceği düşünülebilir.

Mezunlar, öğrenim gördükleri programda almış oldukları derslerden, alanda özel eğitim öğretmeni olarak çalışırken en çok yararlandıkları dersleri, davranış değiştirme, özbakım becerilerinin kazandırılması, özel eğitim programlarının bireyselleştirilmesi, aile ve çevre eğitimi, öğrenme psikolojisi, özel eğitimde araç-gereç geliştirme, özel eğitime giriş, okul öncesi eğitim olarak bildirmişlerdir. Alanda çalışırken bu derslerin kendilerine daha çok yararlı olma nedenleri olarak, sınıf ortamında bu derslerle ilgili bilgi ve becerilere daha fazla gereksinim duymuş olabilecekleri, bu nedenle de belirtilen sekiz dersle ilgili bilgi ve becerileri daha fazla kullandıkları düşünülebilir. Bu derslerden daha çok yararlanıyor olmalarının bir diğer nedeni ise, belirtilen derslerin gerektirdiği bilgi ve becerilerin deneklerin ilgilerine ve kişilik özelliklerine daha fazla uygunluk göstermesi olabilir.

Ankette, mezunlara öğrenim gördükleri dönemde almayıp, öğretmenlik yaşamlarında eksikliklerini hissettikleri ve programa konulmasını önerebilecekleri konular ve dersler sorulmuş ve denekler tarafından programa 15 ders konulması önerilmiştir. Birden fazla denek tarafından programa konulması önerilen dersler, ilkokuma-yazma öğretimi, bilimsel araştırma teknikleri, fizyoterapi, eğitimde dramatizasyon, cinsel eğitim ve zihin engelli çocuklarda dil eğitimi dersleridir. Bu derslerin içerikleri ve mezunların hizmet sundukları öğrencilerin özellikleri dikkate alındığında, bu konuların öğretmenlik yaşamlarında kendilerine gerekli olduğu ve bu nedenle ilk sıralarda yer aldığı düşünülebilir.

Mezunlar, öğrenim gördükleri programın ders çeşidi, haftalık ders saatleri ve derslerin yarıyıllara göre dağılımlarını genel olarak yeterli bulduklarını ifade etmişlerdir.

Program değerlendirme çalışmalarına bakıldığında, programın en önemli öğelerinden biri olan amaçların değerlendirilmesi bu araştırmada gerçekleştirilememiştir. Amaçların değerlendirilebilmesi için öncelikle programın amaçlarının belirlenmiş olması gerekmektedir. Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Zihin Engellilerin Öğretmenliği Programı'nda 1990 yılında uygulamaya konulan yeni programla ilgili amaçlara ulaşılamaması, amaçların değerlendirilmesini gerçekleştirilememesi nedeni olarak ortaya çıkmıştır.

Sonuç olarak, bu araştırmada programdan mezun olan deneklerin öğrenim gördükleri program hakkındaki görüşleri alınarak, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Zihin Engellilerin Öğretmenliği Programı'nda halen uygulanmakta olan programın değerlendirilmesi yapılmıştır.

Araştırmada, halen uygulanmakta olan program kümelenmiş ders konuları, öğretmenlik uygulaması, en çok yararlanılan dersler, eksikliklerini hissettikleri ve programa konulmasını önerebilecekleri dersler, özel eğitim alanı ile ilgili ders çeşidi, haftalık ders saatleri ve derslerin yarıyıllara göre dağılımı boyutları ile ele alınmıştır. Program, mezunlar tarafından bu boyutlardan bazılarında öğretmenlik yaşamlarında gerekli bilgi ve becerileri kazandırma bakımından yeterli bulunurken; bazı boyutları bakımından yetersiz bulunmuştur.

Uygulamaya Yönelik Öneriler:

1. Bu çalışmada programın en önemli öğelerinden biri olan amaçların değerlendirilmesi gerçekleşmemiştir. Bu açıdan, 1995-1996 öğretim yılında uygulamaya konulacak yeni programda, bir özel eğitim öğretmeninde bulunması gereken nitelikler amaç ya da yeterlik biçiminde belirlenmelidir.

2. Çocuk gelişimi konuları ile ilgili derslerin içerikleri, sunuş biçimleri ve süresi tekrar değerlendirilerek, bu derslerde sunulan bilgi ve becerilerin özel eğitim öğretmenliği için işlevsel hale getirilmesi sağlanmalıdır.

3. Belirli derslerin ve becerilerin öğretimi konuları ile ilgili derslerin içerikleri yeniden değerlendirilerek, bu derslerin uygulama ile desteklenmesi ve özel eğitim öğretmenliği için işlevsel hale getirilmesi sağlanmalıdır.

4. Seçmeli branş dersleri, gerek mezunların bu branşlar ile ilgili dersleri çalıştıkları kurum itibarıyla kullanamamaları, gerekse de bu derslerde elde edecekleri bilgi ve becerileri özel alan bilgisi kapsamındaki derslerde kazanabilecekleri düşünüldüğünde, seçmeli branş derslerinin programdan çıkartılması düşünülebilir.

5. Son sınıfta yapılan öğretmenlik uygulamasının süresi arttırılmalı; uygulamanın zihin engelliler alanında eğitim veren tüm kurumlarda dönüşümlü olarak yapılması sağlanmalı ve mezunların gerçek yaşamdaki çalışma ortamları ile uygunluk gösterecek şekilde düzenlenmesi gerçekleştirilmelidir.

6. En çok yararlandığı ifade edilen derslerden bazılarının sürelerinin arttırılması ve kapsamlarının genişletilmesi düşünülebilir.

7. Önceki programda okutulan bilimsel araştırma teknikleri dersinin programa tekrar konulması bu alanda mezunlar tarafından görülen önemli bir eksikliğin giderilmesini sağlayacaktır. Ayrıca programa, fizyoterapi, eğitimde dramatisasyon, cinsel eğitim konularını içeren derslerin konulması yerinde olacaktır.

İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler:

1. Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı kurumlarda çalışan mezunlar ile diğer kurumlarda çalışan mezunların program hakkındaki görüşleri karşılaştırmalı olarak değerlendirilebilir.

2. 1987-1991 yılları ile 1992-1995 yılları arasında mezun olanların program hakkındaki görüşleri karşılaştırmalı olarak değerlendirilebilir.

3. Halen uygulanmakta olan program, mezun görüşü dışında program değerlendirmede kullanılan diğer yöntemlerle değerlendirilebilir. Programın etkililiği farklı değerlendirme yaklaşımlarından elde edilen sonuçlara göre karşılaştırılabilir.

4. Halen uygulanmakta olan programın içerik ögesi dışındaki diğer

ögeleri de değerlendirilebilir.

5. Zihin engellilerin eğitimi alanına öğretmen yetiştiren diğer programların etkililiği değerlendirilerek, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Zihin Engellilerin Öğretmenliği Programı'nın etkililiği ile karşılaştırılabilir.

Sınırlılıklar

1. Araştırma evreni, Anadolu Üniversitesi Özel Eğitim Öğretmenliği Programı'ndan 1992-1994 yıllarında mezun olup, halen Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi okullarda zihin engelliler alanında çalışanlarla sınırlıdır.

2. Araştırma kapsamında sadece değişikliğe uğramış programdan mezun olan öğrencilerin program hakkındaki görüşleri alınmıştır. Bu sınırlamanın nedeni, değerlendirilmek istenen programın halen uygulamada olması ve araştırma bulgularının, programda yapılabilecek değişikliklere ışık tutabileceğinin umulmasıdır.

3. Araştırma, programın içerik ögesi ile sınırlı olup programın amaç, öğretme ve öğrenme süreçleri ve değerlendirme ögelerini değerlendirmeyi ele almamaktadır.

4. Araştırma bulguları evrenle sınırlı olup ancak söz konusu evrene genellenebilir.

5. Sosyal bilimlerde betimsel araştırma yöntemi ile yapılan araştırmaların genel sınırlılıkları bu araştırma için de geçerlidir.

6. Toplanan verilerin geçerliği ve güvenilirliği, veri toplamada kullanılan anket tekniğinin özellikleri ile sınırlıdır.

7. Anketteki bazı bölüm ve sorular, araştırmanın genel amacıyla doğrudan ilişkisi bulunmadığı için, değerlendirme dışı bırakılmıştır.

KAYNAKÇA

- Akçin, N., Cavkaytar, A., Kırcaali-İftar, G., Özer, Z., Vuran, S. (1994). Anadolu Üniversitesi Zihin Engellilerin Eğitimi Programı'nın Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Çalışma Raporu. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi
- Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğrenci İşleri (1983-1994 yılları) Bilgisayar ve Arşiv Kayıtları .
- Ataman, A. (1986). "Özel eğitim anabilim dalının açılması gerekçesi". Gazi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölüm Başkanlığı yazısı.
- Bailey, K.D. (1982). Methods of social research. (2.Baskı), New York: The Free Press, Macmillan Publishing Co.
- Bayrak, C. (1992). Eğitim yüksekokullarında örgütsel değişme. Eskişehir: A.Ü.Yayımları, No: 547.
- Center, D.B., Obringer, S.J. (January-February 1986) Curriculum topics for special education teacher preparation. Journal of Teacher Education. 51-54
- Demirel, Ö. (1991) Genel öğretim yöntemleri. Ankara: USEM Yayınları, No: 11
- D.P.T. (1992). Zihin engelliler alt çalışma raporu. Engelliler için eğitim modelleri geliştirme projesi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

- Enç, M., Çağlar, D. ve Özsoy, Y. (1981). Özel eğitime giriş. Ankara: Karatepe Yayınları.
- Erden, M. (1993). Eğitimde program geliştirme. Ankara: Personel Eğitimi Merkezi Yayınları, No: 6.
- Eripek, S. (1993). Zihinsel engelli çocuklar. Eskişehir: A.Ü. Yayınları, No: 668.
- Ertürk, S. (1991). Eğitimde program geliştirme. Ankara: Meteksan Yayınları.
- Frudden, S.J. ve Healy, H.A. (1986). Effective teaching research: its application to special education teacher training. Contemporary Education, 57, 150-153.
- Florida State University (1991). Graduate Bulletin 1991-1992. Florida.
- Gay, L.R. (1987). Educational research: Competencies for analysis and application. New York: Macmillan Publishing Co.
- Gürsel, O. (1995). "ZEE Anabilim Dalı öğrencilerinin diplomaya esas derslerin dağılım tablosu". Yayınlanmamış Çalışma Raporu. Eskişehir: Eğitim Fakültesi.
- Gürsel-Batu, S. (1995). "Kişisel görüşme notları". Eskişehir
- Hegarty, S., Packlington, K. ve Lucas, D. (1984). Educating pupils with special needs in ordinary schools. Surrey: Nfer-Nelson.
- Hızal, A. (1989). Bilgisayar eğitimi ve bilgisayar destekli

öğretime ilişkin öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi.

Eskişehir: A.Ü. Yayınları, No: 338.

Illinois State University (1990). Undergraduate Catalog 1990-1991. Illinois.

Kaptan, S. (1983). Bilimsel Araştırma Teknikleri. Ankara: Tekışık Matbaası.

Karasar, N. (1991). Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler, teknikler. Ankara: Bahçelievler, P.K. 33.

Kavcar, C. (1986). Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin yetiştirilmesi. Eğitim Bilimleri Fakülte Dergisi, 19. (1-2), 35-37.

Kırcaali-İftar, G. (1993). "Özel Eğitimde Çağdaş Yaklaşımlar". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Ders Notları. Eskişehir.

Kirk, S.A. ve Gallager, J. (1983). Educating exceptional children. (4.Baskı), Boston: Houghton Mifflin Co.

Konrot, A. (1991). Özel eğitim alanına öğretmen yetiştirmede bir uygulama. Özel Eğitim Dergisi, 1,47-53

Küçüker, S. (1994). "Kişisel görüşme notları". Ankara: Eğitim Bilimleri Fakültesi.

Mclaughlin, M.J., Valdivieso, C.H., Spence, K.L., ve Fuller, B.C. (1988). Special education teacher preparation: A synthesis of four research studies. Exceptional Children, 55, (3), 215-221.

- M.E.B. (1991). Özel eğitim kurumlarını tanıtıcı el kitabı. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- M.E.B. (1991). I. Özel Eğitim Konseyi. Zihin Engelli Çocuklar Komisyonu Raporu. Ankara: Yaygın Eğitim Enstitüsü Matbaası.
- M.E.B. (1991). 2916 sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu. Özel Eğitimle İlgili Mevzuat. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Milli Eğitim Temel Kanunu (1973). Resmi Gazete, 14574.
- V. Milli Eğitim Şürası. (14.Kasım.1953).
- XI. Milli Eğitim Şürası. (8-11.Haziran.1982).
- XII. Milli Eğitim Şürası. (18-22.Temmuz.1988).
- XIII. Milli Eğitim Şürası. (15-19.Ocak.1990).
- Oliva, P.F. (1988). Developing the curriculum. Boston: Scott, Foresman/Little, Brown College Division.
- Ornstein, C.A. ve Hunkins, P.F. (1988). Curriculum: foundations, principles and issues. New Jersey: Prentice Hall.
- Özçelik, D.A. (1989). Test Hazırlama kılavuzu. Ankara: ÖSYM Yayınları, No: 5.
- Özsoy, Y., Özyürek, M. ve Eripek, S. (1989). Özel eğitime muhtaç çocuklar: Özel eğitime giriş. Ankara: Karatepe Yayınları, No: 7.

- Özyürek, M. (1994-1995). "Kişisel görüşme notları". Ankara: Gazi Eğitim Fakültesi.
- Romiszowski, A.J. (1981). Designing instructional systems. New York: Nichols Publishing.
- University of Arkansas (1993). 1993-1994 Graduate catalog. Arkansas.
- University of Arkansas (1994) Catalog for undergraduate studies. Arkansas.
- University of Miami (1993). Undergraduate studies 1993-1994. Miami.
- University of Northern Colorado (1972). Follow-up study. School of Special Education and Rehabilitation. Northern Colorado.
- YÜKSEK ÖĞRETİM KURULU (1984). YÖK Başkanlığı'nın 09.02.1984 tarih ve 84.11.194 sayılı yazısı.
- YÜKSEK ÖĞRETİM KURULU (1989). YÖK Başkanlığı'nın 25.10.1989 tarih ve 24750 sayılı yazısı.

EKLER

EK-I

ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENLİĞİ BÖLÜMÜ
ZİHİN ENGELLİLERİN EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
1994-1995 ÖĞRETİM YILI DERS PROGRAMI

1. SINIF

DERSİN ADI	H.DERS SAATI	DÖNEM	TÜRÜ
EĞİTİM BİLİMİNE GİRİŞ	3	GÜZ	ZORUNLU
PSİKOLOJİYE GİRİŞ	3	GÜZ	ZORUNLU
ÖZEL EĞİTİME GİRİŞ I	3	GÜZ	ZORUNLU
GENEL BİYOLOJİ I	3	GÜZ	ZORUNLU
TÜRK EĞİTİM SİSTEMİ	2	GÜZ	ZORUNLU
Ö.EĞT.YASA VE YÖNETMELİKLER	1	BAHAR	ZORUNLU
İLKOKUL PRG. VE ÖĞR. YÖNT.	3	BAHAR	ZORUNLU
GELİŞİM PSİKOLOJİSİ (ÇOCUK VE ERG)	3	BAHAR	ZORUNLU
ÖZEL EĞİTİME GİRİŞ II	3	BAHAR	ZORUNLU
SAĞLIK BİLGİSİ VE İLK YARDIM	1	BAHAR	ZORUNLU
GENEL BİYOLOJİ II	3	BAHAR	ZORUNLU
YABANCI DİL	3	YILLIK	ZORUNLU
ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ	1	YILLIK	ZORUNLU
TÜRK SANAT MÜZİĞİ	1	YILLIK	SEÇMELİ
TÜRK HALK MÜZİĞİ	1	YILLIK	SEÇMELİ
HALK OYUNLARI	1	YILLIK	SEÇMELİ
SANAT TARİHİ	1	YILLIK	SEÇMELİ
TİYATRO	1	YILLIK	SEÇMELİ
MÜZİK BİLGİSİ	1	YILLIK	SEÇMELİ

2. SINIF

DERSİN ADI	H.DERS SAATI	DÖNEM	TÜRÜ
PSİKOLOJİ KUR.VE Ö.EĞT.MUH.ÇOC.	3	GÜZ	ZORUNLU
ÖĞRENME PSİKOLOJİSİ	3	GÜZ	ZORUNLU
OKUL ÖNCESİ EĞİTİM	3	GÜZ	ZORUNLU
ZİHİN ENG.EĞİTİMİNE GİRİŞ	3	GÜZ	ZORUNLU
İNSAN BİYOLOJİSİ	3	GÜZ	ZORUNLU
ÖZEL EĞİTİMDE ÖLÇME VE DEĞERLEND.	3	GÜZ	ZORUNLU
BEDEN EĞT.BİL. (BED.EĞ.)(.)	1	GÜZ	SEÇMELİ
JİMNASTİK (BED.EĞ.)(.)	2	GÜZ	SEÇMELİ
İP VE KAĞIT İŞL.(İŞ.TEK.)	3	GÜZ	SEÇMELİ
TÜRK EDEBİYATI (TÜR)	3	GÜZ	SEÇMELİ
DİL VE EDEB. TEMEL KAVR.(TÜR)	3	GÜZ	SEÇMELİ
EĞİTİM TEKNOLOJİSİ	3	BAHAR	ZORUNLU
İNSAN GENETİĞİ	2	BAHAR	ZORUNLU
ZİHİN ENG. DAVRANIŞ DEĞİŞTİRME	3	BAHAR	ZORUNLU
ZİHİN ENGE. İLETİŞİM BECERİ. KAZANDIRIL. I	3	BAHAR	ZORUNLU
ZİHİN ENGELLİLERDE EĞİTİM MODELLERİ I	3	BAHAR	ZORUNLU
ZİHİN ENG. EĞİT. DÜZENLEME. VE KURUMLAR	5	BAHAR	ZORUNLU
ÖZEL EĞİT.MUH.ÇOCUĞUN EĞİT. DEĞER.	3	BAHAR	ZORUNLU
TOPRAK İŞLERİ (İŞ-TEK)	3	BAHAR	SEÇMELİ
EGZERSİZ FİZYOLOJİSİ (BED.EĞT.)	2	BAHAR	SEÇMELİ
ATLETİZM (BED EĞ.)	2	BAHAR	SEÇMELİ
CİMNASTİK (BED EĞ.)	2	BAHAR	SEÇMELİ
ÇAĞDAŞ TÜRK EDEBİYATI (TÜRKÇE)	3	BAHAR	SEÇMELİ
ATATÜRK İLKELERİ VE İNK. TARİHİ II	2	YILLIK	ZORUNLU
TÜRK DİLİ II	2	YILLIK	ZORUNLU

3. SINIF

DERSİN ADI	H.DERS SAATİ	DÖNEM	TÜRÜ
Z.E YÖNELİK EĞİT. PROG. BİREYSELLEŞT.	4	GÜZ	ZORUNLU
PSİKOLOJİK DANIŞMA VE REHBERLİK	3	GÜZ	ZORUNLU
Z.E. İLETİŞİM BECERİLERİNİN KAZAND. II	3	GÜZ	ZORUNLU
MÜZİK-I	2	GÜZ	ZORUNLU
Z.E. EĞİTİM MODELLERİ II	3	GÜZ	ZORUNLU
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİM	3	GÜZ	ZORUNLU
SPOR ARIZA. VE REHABİLİTAS.(BED-EĞT.)	1	GÜZ	SEÇMELİ
VOLEYBOL (BED.EĞT.)	2	GÜZ	SEÇMELİ
AĞAÇ İŞLERİ (İŞ.TEK)	3	GÜZ	SEÇMELİ
HALKOYUNLARI I (BED.EĞT.)	2	GÜZ	SEÇMELİ
ÇOCUK EDEBİYATI (TÜR)	3	GÜZ	SEÇMELİ
AİLE VE ÇEVRE EĞİTİMİ	3	BAHAR	ZORUNLU
ZİH.ENG.EĞT.ARAÇ.GEREÇ GEL.	3	BAHAR	ZORUNLU
ZİH.ENG.ÖZ BAKIM BEC.KAZAND.	3	BAHAR	ZORUNLU
ÖĞRENME GÜÇLÜKLERİ	3	BAHAR	ZORUNLU
ÖZEL EĞİTİMDE BİLGİSAYAR KULLANIMI	3	BAHAR	ZORUNLU
MÜZİK-II	4	BAHAR	ZORUNLU
MADEN İŞLERİ (İŞ-TEK)	3	BAHAR	SEÇMELİ
HALK OYUNLARI II (BED EĞ.)	2	BAHAR	SEÇMELİ
EĞİTSEL OYUN (BED EĞ.)	2	BAHAR	SEÇMELİ
ANTREMAN BİLGİSİ (BED EĞ.)	2	BAHAR	SEÇMELİ
SÖZCÜK VE CÜMLE BİLGİSİ (TÜRKÇE)	3	BAHAR	SEÇMELİ
METİN OKUMA VE İNCELEME (TÜRKÇE)	3	BAHAR	SEÇMELİ

4. SINIF

DERSİN ADI	H.DERS SAATİ	DÖNEM	TÜRÜ
Z.E. OKUMA-YAZMA ÖĞRETİMİ	6	GÜZ	ZORUNLU
Z.E. MATEMATİK ÖĞRETİMİ	6	GÜZ	ZORUNLU
Z.E. RESİM-İŞ ÖĞRETİMİ	3	GÜZ	ZORUNLU
Z.E. BEDEN EĞİTİMİ VE OYUN ÖĞRETİMİ	3	GÜZ	ZORUNLU
Z.E. HAYAT B..SOSYAL B. FEN BİLG. ÖĞRT.	6	GÜZ	ZORUNLU
HENTBOL (BED.EĞT.)	2	GÜZ	SEÇMELİ
BASKETBOL (BED.EĞT.)	2	GÜZ	SEÇMELİ
BASKI TEKNİKLERİ (İŞ-TEK)	3	GÜZ	SEÇMELİ
SÖZLÜ VE YAZILI ANLATIM (TÜRKÇE)	3	GÜZ	SEÇMELİ
İŞ VE TEKNİK EĞİTİMİ	3	BAHAR	ZORUNLU
ZİHİN ENG. DERS PLANI HAZIRLAMA TEKNİK.	5	BAHAR	ZORUNLU
ZİHİN ENG. SINIF KONTROLÜ	5	BAHAR	ZORUNLU
ZİHİN ENGELLİLERDE ÖĞR. MATERİYALİ HAZ.	5	BAHAR	ZORUNLU
ZİHİN ENGELLİLERDE ÖĞRETİM UYGULAMASI	0+10	BAHAR	ZORUNLU
KARIŞIK TEKNİK (İŞ-TEK)	3	BAHAR	SEÇMELİ
BEDEN EĞİTİMİ UYGULAMASI (BED EĞT.)	0+4	BAHAR	SEÇMELİ

EK-II

ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENİ İÇİN AKADEMİK STANDARTLAR
Diplomaya Esas Dersler ve Alan Dağılımları

ÖĞRETMENLİK MESLEK BİLGİSİ	
	Kredi Saati
Eğitim Bilimine Giriş	3
Türk Eğitim Sistemi	2
Okul Öncesi Eğitim	3
İlk.Prog.ve Öğrt.Yönt.	3
Gelişim Psikolojisi	3
Öğrenme Psikolojisi	3
Ö.E.Ölçme ve Değerlendirme	3
Eğitim Teknolojisi	3
Psk.Dan. ve Rehberlik	3
Eğt.Yönetimi ve Denetimi	3
ORAN %18	29

ORTAK KÜLTÜR DERSLERİ	
	Kredi Saati
Psikolojiye Giriş	3
Genel Biyoloji I	3
Sağlık Bilg. ve İlk Yardım	1
Genel Biyoloji II	3
İnsan Biyolojisi	3
İnsan Genetiği	2
Ö.E. Bilgisayar Kullanımı	3
Türk Dili	2
A.İ.İ.T.	2
Yabancı Dil	3
Seçmeli Ders	1
ORAN %16	26

*ALAN BİLGİSİ	
	Kredi Saati
Özel Eğitime Giriş I	3
Ö.E.Yasa ve Yönetmelikler	1
Özel Eğitime Giriş II	3
Psk.Kur.ve ÖEMÇ.	3
Zih.Eng.Eğitime Giriş	3
Z.E.Davranış Değiştirme	3
Z.E.İlet.Bec.Kazandırma I	3
Z.E.Eğitim Modelleri I	3
Z.E.Eğt.Düz.ve Kurumlar	5
ÖEMÇ.Eğitsel Değerlendirme	3
Z.E.Eğt.Prog.Bireysel.	3
Z.E.İlet.Bec.Kazandırma II	3
Z.E.Eğitim Modelleri II	3
Aile ve Çevre Eğitimi	3
Z.E.Araç-Gereç Geliştirme	3
Z.E.Özb.Bec.Geliştirme	3
Öğrenme Güçlükleri	3
ORAN %32	52

*ALAN ÖZEL ÖĞR.UYGULAMASI	
	Kredi Saati
Müzik I	3
Müzik II	4
Z.E. Okuma-Yazma Öğrt.	3+3
Z.E. Matematik Öğrt.	3+3
Z.E.Hay.Sos., Fen.Bil.Öğrt.	3+3
Z.E. Resim-İş Öğrt.	3
Z.E. Bed.Eğt. ve Oyun Öğrt.	3
ORAN %19	31

*ÖĞRETMENLİK UYGULAMASI	
	Kredi Saati
Z.E. Eğitim Uygulaması	0+10
Z.E.Ders Plan.Haz.Tekn.	5
Z.E.Öğrt.Materyali Haz.	5
Z.E.Sınıf Kontrolü	5
ORAN %15	25

* Her üçünün toplam oranı %66.

**ANADOLU ÜNİVERSİTESİ ZİHİN ENGELLİLERİN EĞİTİMİ PROGRAMI SEÇMELİ
BRANŞ DERSLERİNİN DAĞILIMI**

İŞ-TEKNİK BRANŞI

SINIF	DERSİN ADI	DERS SAATİ	DÖNEMİ
2	İp ve Kağıt İşleri	3	GÜZ
3	Ağaç İşleri	3	GÜZ
4	Baskı Teknikleri	3	GÜZ
2	Toprak İşleri	3	BAHAR
3	Maden İşleri	3	BAHAR
4	Karışık Teknik	3	BAHAR
TOPLAM		18	

BEDEN EĞİTİMİ BRANŞI

SINIF	DERSİN ADI	DERS SAATİ	DÖNEMİ
2	BEDEN EĞİTİM BİLGİSİ	1	GÜZ
2	JİMNASTİK	2	GÜZ
3	VOLEYBOL	2	GÜZ
3	HALK OYUNLARI-I	2	GÜZ
3	SPOR ARIZALARI VE REHABİLİTASYONU	1	GÜZ
4	BASKETBOL	2	GÜZ
4	HENTBOL	2	GÜZ
2	EGZERSİZ FİZYOLOJİSİ	2	BAHAR
2	ATLETİZM	2	BAHAR
2	CİMNASTİK	2	BAHAR
3	EĞİTSEL OYUN	2	BAHAR
3	ANTREMAN BİLGİSİ	2	BAHAR
3	HALK OYUNLARI-II	2	BAHAR
4	BEDEN EĞİTİMİ UYGULAMASI	0+4	BAHAR
TOPLAM		28	

TÜRKÇE BRANŞI

SINIF	DERSİN ADI	DERS SAATİ	DÖNEMİ
2	Türk Edebiyatı-I	3	GÜZ
3	Çocuk Edebiyatı	3	GÜZ
4	Sözlü ve Yazılı Anlatım	3	GÜZ
2	Çağdaş Türk Edebiyatı-II	3	BAHAR
3	Sözcük ve Cümle Bilgisi	3	BAHAR
3	Metin Okuma ve İnceleme	3	BAHAR
TOPLAM		18	

EK III

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM FAKÜLTESİ
ZİHİN ENGELLİLERİN ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMININ
MEZUN GÖRÜŞÜNE DAYALI OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ
ANKETİ

Araş.Gör. Zafer ÖZER

Değerli Özel Eğitim Öğretmenleri ,

Uygulanmakta olan bir eğitim programının amacına ulaşip ulaşmadığını belirlemek ve programı daha iyiye götürebilmek için programın değerlendirilmesi gerekmektedir.

Programın mezunlarının görüşlerini almak, program değerlendirmede sıklıkla kullanılan yöntemlerden biridir. Biz de bu yöntemi benimseyerek, siz değerli özel eğitim öğretmenlerinin, mezun olduğunuz zihin engellilerin eğitimi programını değerlendirmenizi istedik ve bu amaçla bir anket hazırladık.

Hazırladığımız anket beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgiler yer almaktadır. Bu bilgiler yalnızca sizlerle düzenli ve sürekli bir iletişim ağı kurulması için kullanılacaktır. İkinci bölüm, programın amaçlarının; üçüncü bölüm, programın içeriğinin; dördüncü bölüm, programın öğretim süreçlerinin; beşinci bölüm programın öğretmenlik uygulamasının değerlendirilmesine yönelik sorulardan oluşmaktadır.

Hazırlanan bu değerlendirme anketine yanıt verip fakültemize göndermekle, hem bugüne kadar izlenmiş olan programı değerlendirmiş, hem de programın geliştirilmesine yol göstermiş olacaksınız.

Anket ekinde, öğreniminiz süresince almış olduğunuz dersleri size hatırlatmak amacıyla, programda yer alan derslerin listesi sunulmuştur.

Mezun olduğunuz programı değerlendirmek ve geliştirilmesine yardımcı olmak için yapacağınız değerli katkılara şimdiden teşekkür ederiz.

I. BÖLÜM
KİŞİSEL BİLGİLER

Bu bölümde kişisel bilgilerinize ulaşmak amaçlanmıştır. Bu bilgiler yalnızca sizlerle düzenli ve sürekli bir iletişim ağı kurulması için kullanılacaktır. Soruları okuduktan sonra sizin için uygun olan seçeneği işaretleyiniz.

1. Adınız - Soyadınız :

2. Cinsiyetiniz :

Bayan Bay

3. Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesinden mezuniyet tarihiniz :

1987 1991

1988 1992

1989 1993

1990 1994

4. Mezun olduğunuz tarih itibariyle :

Ana Dalınız :

Zihin Engellilerin Eğitimi

İşitme Engellilerin Eğitimi

Varsa, Yan Dalınız :

Zihin Engellilerin Eğitimi

İşitme Engellilerin Eğitimi

Varsa, Seçmeli Branşınız :

İş-Teknik

Sanat Tarihi

Beden Eğitimi

Sosyal Bilgiler Grubu

Fen Bilgisi Grubu

Matematik Grubu

5. Görev yaptığınız :

İl :

İlçe :

6. Görev yaptığınız kurum :

() Rehberlik ve Araştırma Merkezi

() Alt Özel Sınıf

() Öğretilebilir Çocuklar Okulu

() Özel Kurum

() Eğitilebilir Çocuklar İlkokulu

() Başka (Belirtiniz) :

() Eğitilebilir Çocuklar İş Okulu

.....

7. Mezun olduktan sonra yaptığınız görevleri ve tarihleri aşağıya yazınız.

19.... / 19.... arasında özel eğitim öğretmeni olarak çalıştım.

19.... / 19.... arasında uzman olarak çalıştım.

19.... / 19.... arasında rehber öğretmen olarak çalıştım.

19.... / 19.... arasında yönetici olarak çalıştım.

8. Mesleki Kıdeminiz :

() 1 yıl () 2 yıl () 3 yıl () 4 yıl

() 5 yıl () 6 yıl () 7 yıl () 8 yıl

() 9 yıl

Başka :

9. Mezuniyet sonrası katıldığınız akademik çalışmalar :

MEZUN DEVAM EDİYOR

() Yüksek Lisans

() ()

() Doktora

() ()

() Özel eğitimle ilgili

() ()

Hizmetiçi Kurs

() Özel eğitimle ilgili

() ()

Sertifika Programı

() Hiçbir çalışma yapmadım.

10. Sürekli iletişim kurabileceğimiz adresiniz :

.....

III. BÖLÜM İÇERİK

Bu bölümde öğrenim gördüğünüz programın içeriğinin değerlendirilmesine ilişkin sorular yer almaktadır. Soruları okuduktan sonra size uygun olan seçeneği ya da soru cinsine göre seçenekleri işaretleyiniz.

1. a- Çocuk gelişimi (duygusal, toplumsal, bilişsel, dilsel gelişim, vb.) konuları ile ilgili edindiğiniz bilgi ve beceriler özel eğitim öğretmeni olarak çalışırken yeterli oldu mu?

() Yeterli oldu () Yeterli olmadı

b- (a) seçeneğindeki soruya yanıtınız "Yeterli olmadı" ise: Sizce bu yetersizliğin nedenleri nelerdir?

(Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- () Konunun yer aldığı dersin süresi yetersizdi.
 () Konunun yer aldığı ders tamamen kuramsaldı, uygulama ile desteklenmedi.
 () Konu ile ilgili verilen bilgiler özel eğitim öğretmenliği için işlevsel değildi.
 () Konu ile ilgili tüm kuramsal görüşlere yer verilmedi.
 () Konu ile ilgili yeterince örneğe yer verilmedi.
 () Konu, verilmesi gereken derste değil de başka derslerde verildi.

Başka (Belirtiniz):

.....

.....

2. a- Öğretmenlik meslek bilgisi (ölçme-değerlendirme, ilkökul programları, ders planı hazırlama vb.) konuları ile ilgili edindiğiniz bilgi ve beceriler özel eğitim öğretmeni olarak çalışırken yeterli oldu mu?

() Yeterli oldu () Yeterli olmadı

b- (a) seçeneğindeki soruya yanıtınız "Yeterli olmadı" ise: Sizce bu yetersizliğin nedenleri nelerdir?

(Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- () Konunun yer aldığı dersin süresi yetersizdi.
 () Konunun yer aldığı ders tamamen kuramsaldı, uygulama ile desteklenmedi.
 () Konu ile ilgili verilen bilgiler özel eğitim öğretmenliği için işlevsel değildi.
 () Konu ile ilgili tüm kuramsal görüşlere yer verilmedi.

- () Konu ile ilgili yeterince örneğe yer verilmedi.
 () Konu, verilmesi gereken derste değil de başka derslerde verildi.

Başka (Belirtiniz) :

3. a- Genel eğitim (sosyoloji, psikoloji, eğitime giriş, vb.) konuları ile ilgili edindiğiniz bilgi ve beceriler özel eğitim öğretmeni olarak çalışırken yeterli oldu mu?

- () Yeterli oldu () Yeterli olmadı

b- (a) seçeneğindeki soruya yanıtınız "Yeterli olmadı" ise: Sizce bu yetersizliğin nedenleri nelerdir?

(Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- () Konunun yer aldığı dersin süresi yetersizdi.
 () Konunun yer aldığı ders tamamen kuramsaldı, uygulama ile desteklenmedi.
 () Konu ile ilgili verilen bilgiler özel eğitim öğretmenliği için işlevsel değildi.
 () Konu ile ilgili tüm kuramsal görüşlere yer verilmedi.
 () Konu ile ilgili yeterince örneğe yer verilmedi.
 () Konu, verilmesi gereken derste değil de başka derslerde verildi.

Başka (Belirtiniz) :

4. a- Özel eğitim (özel eğitime giriş, yasa ve yönetmelikler, zihin engellilerin eğitimine giriş vb.) konuları ile ilgili edindiğiniz bilgi ve beceriler özel eğitim öğretmeni olarak çalışırken yeterli oldu mu?

- () Yeterli oldu () Yeterli olmadı

b- (a) seçeneğindeki soruya yanıtınız "Yeterli olmadı" ise: Sizce bu yetersizliğin nedenleri nelerdir?

(Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- () Konunun yer aldığı dersin süresi yetersizdi.
 () Konunun yer aldığı ders tamamen kuramsaldı, uygulama ile desteklenmedi.
 () Konu ile ilgili verilen bilgiler özel eğitim öğretmenliği için işlevsel değildi.
 () Konu ile ilgili tüm kuramsal görüşlere yer verilmedi.
 () Konu ile ilgili yeterince örneğe yer verilmedi.

() Konu, verilmesi gereken derste değil de başka derslerde verildi.

Başka (Belirtiniz) :

.....

.....

5. a- Belirli derslerin ve becerilerin öğretimi (özbakım, fen, sosyal vb.) konuları ile ilgili edindiğiniz bilgi ve beceriler özel eğitim öğretmeni olarak çalışırken yeterli oldu mu?

() Yeterli oldu () Yeterli olmadı

b- (a) seçeneğindeki soruya yanıtınız "Yeterli olmadı" ise: Sizce bu yetersizliğin nedenleri nelerdir?

(Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- () Konunun yer aldığı dersin süresi yetersizdi.
- () Konunun yer aldığı ders tamamen kuramsaldı, uygulama ile desteklenmedi.
- () Konu ile ilgili verilen bilgiler özel eğitim öğretmenliği için işlevsel değildi.
- () Konu ile ilgili tüm kuramsal görüşlere yer verilmedi.
- () Konu ile ilgili yeterince örneğe yer verilmedi.
- () Konu, verilmesi gereken derste değil de başka derslerde verildi.

Başka (Belirtiniz) :

.....

.....

6. a- Davranış ve sınıf kontrolü konuları ile ilgili edindiğiniz bilgi ve beceriler özel eğitim öğretmeni olarak çalışırken yeterli oldu mu?

() Yeterli oldu () Yeterli olmadı

b- (a) seçeneğindeki soruya yanıtınız "Yeterli olmadı" ise: Sizce bu yetersizliğin nedenleri nelerdir?

(Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- () Konunun yer aldığı dersin süresi yetersizdi.
- () Konunun yer aldığı ders tamamen kuramsaldı, uygulama ile desteklenmedi.
- () Konu ile ilgili verilen bilgiler özel eğitim öğretmenliği için işlevsel değildi.
- () Konu ile ilgili tüm kuramsal görüşlere yer verilmedi.

- () Konu ile ilgili yeterince örneğe yer verilmedi.
 () Konu, verilmesi gereken derste değil de başka derslerde verildi.

Başka (Belirtiniz) :

.....

.....

7. a- Seçmeli branşınız (yan dalmız) ile ilgili edindiğiniz bilgi ve beceriler özel eğitim öğretmeni olarak çalışırken yeterli oldu mu?

() Yeterli oldu () Yeterli olmadı

b- (a) seçeneğindeki soruya yanıtınız "Yeterli olmadı" ise: Sizce bu yetersizliğin nedenleri nelerdir?

(Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- () Konunun yer aldığı dersin süresi yetersizdi.
 () Konunun yer aldığı ders tamamen kuramsaldı, uygulama ile desteklenmedi.
 () Konu ile ilgili verilen bilgiler özel eğitim öğretmenliği için işlevsel değildi.
 () Konu ile ilgili tüm kuramsal görüşlere yer verilmedi.
 () Konu ile ilgili yeterince örneğe yer verilmedi.
 () Konu, verilmesi gereken derste değil de başka derslerde verildi.

Başka (Belirtiniz) :

.....

.....

8. Tamamlamış olduğunuz dört yıllık programda, öğretmenlik yaşamınızda en çok yararlandığınız dersleri, en çok yararlandıklarınızdan başlamak üzere yazınız.

(Herhangi bir sıraya birden çok ders adı yazabilirsiniz, örneğin:

1. A ve B dersleri,
2. C dersi,
3. D, F ve G dersleri)

1 :
 2 :
 3 :
 4 :
 5 :

IV. BÖLÜM
ÖĞRETİM SÜREÇLERİ

Bu bölümde öğrenim gördüğünüz programın öğretim süreçlerine ilişkin sorular yer almaktadır. Soruları okuduktan sonra size uygun olan seçeneği ya da soru cinsine göre seçenekleri işaretleyiniz.

1. Mezun olduğunuz programda "Özel Eğitim Öğretmenliği" alanı ile ilgili ders çeşidi :

- () Azdı
() Yeterliydi
() Fazlaydı

2. Mezun olduğunuz programda "Özel Eğitim Öğretmenliği" alanı ile ilgili haftalık ders saati :

- () Azdı
() Yeterliydi
() Fazlaydı

3. Programda yer alan derslerin çoğunun, yarıyillara göre dağılımı nasıldı?

- () Dersler, yarıyillara birbirini tamamlar şekilde dağıtılmıştı.
() Dersler, yarıyillara birbirinden kopuk olarak dağıtılmıştı.

Başka (Belirtiniz):

.....

.....

4. a- Öğrenciliğinizde size sunulan Rehberlik ve Akademik Danışmanlık hizmetleri yeterli oldu mu?

- () Yeterli oldu () Yeterli olmadı

b- (a) seçeneğindeki soruya yanıtınız "Yeterli olmadı" ise: Sizce bu yetersizliğin nedenleri nelerdir?

(Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz) :

- Sunulan hizmetler sadece kayıt yenilemeden oluşuyordu.
- Öğrencilerin kişisel sorunları ile ilgilenilmiyordu.
- Öğrencilerin başarı-başarısızlık durumu ile ilgilenilmiyordu.
- Üniversite ortamına uyum çalışmaları yapılmıyordu.
- Danışmanlık için saat gösterilmesine rağmen danışma saatlerine uyulmuyordu.

Başka (Belirtiniz) :

.....

.....

.....

6. Bitirdiğiniz programda mezunlarla sürekli iletişim halinde olacak ve karşılaşılan problemlerle ilgilenecek bir "Mezunları İzleme Bürosu" oluşturulması gerekli midir?

Evet

Hayır

7. Zihin Engellilerin Öğretmenliği Programı'nın öğretim süreçleri boyutu ile ilgili başka düşünceleriniz varsa lütfen belirtiniz.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

V. BÖLÜM
ÖĞRETMENLİK UYGULAMASI

Bu bölümde öğrenim gördüğünüz programın öğretmenlik uygulaması sürecine ilişkin sorular yer almaktadır. Soruları okuduktan sonra size uygun olan seçeneği ya da soru cinsine göre seçenekleri işaretleyiniz.

1. a- Bölümünüze bağlı uygulama birimi var mıydı?

() Evet () Hayır

b- (a) seçeneğindeki soruya yanıtınız "Evet" ise: Bu birimdeki çalışmalara katıldınız mı?

() Evet () Hayır

c- (b) seçeneğindeki soruya yanıtınız "Evet" ise: Bu birimde edindiğiniz bilgi, beceri ve deneyimler özel eğitim öğretmeni olarak çalışırken yararlı oldu mu?

() Evet () Hayır

Başka (Belirtiniz):

.....

.....

2. Sizce daha nitelikli öğretmenler yetiştirme açısından, öğretmen yetiştiren kurumlara bağlı uygulama birimleri olması gerekli midir?

() Evet () Hayır

3. Son sınıftaki uygulamanızı (stajınızı) hangi kurumda ya da kurumlarda yaptınız?

() Eğitim Fakültesi Zihin Engelli Çocuklar Eğitim ve Araştırma Birimi

() Alt Özel Sınıf

() Rehberlik ve Araştırma Merkezi

ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENLİĞİ ANABİLİM DALI
1983-1990 YILLARI ARASINDA OKUTULAN DERS
PROGRAMI

I. SINIF

Yabancı Dil	AİİT.
Eğitime Giriş	Türk Dili
Psikolojiye Giriş	Sanat Tarihi
Ekonomiye Giriş	Sosyol.Giriş
Felsefeye Giriş	Antropoloji.Gir.
Gelişim Psiko.	Fizyolojik Psik.
Genel Biyoloji	Öğrenme Psiko.
Temel Matematik	Eğitim Sosyoloji.

II. SINIF

Eğt.Prog.ve Öğrt.	Eğt.Ölçme Değ.
Eğitim Yönetimi	Teşh.Araç ve Yön
Eğt.Kur.Gezi Uyg.	Dil Gel.ve İlet.
Bil.Arş.Yön.ve Tek.	Okul Önc.Eğt.
Yabancı Dil	Özel Eğt.Giriş
İstatistik	Eğt.Teknolojisi
Türk Dili	Türk Tarihi
AİİT	Temel Fizik
Sanat Tarihi	

III. SINIF

Ö.E.Prog.Bireysel.	Ö.E.Davr.Değişt.
Ses Bilim Ses Bilg.	İşit. Bilim
Zih.Eng.Psikolojisi	Z.E.Öğrt.Yönt.
Reh.ve Psk.Danışma	Eğitimde Denetim
Fen Bilg.Öğretimi	Aile Çevre Eğt.
Matematik Öğretimi	Bed.ve Oyun Öğr.
Genel Coğrafya	Yazı ve Res.Öğr.
Türk Dili	Psk.Kur.ve ÖEMÇ
AİİT	Yabancı Dil
Sanat Tarihi	Beden Eğitimi

IV. SINIF

İ.E.İlet.Bec.Kaz.	İ.E.Çoc.Eğitimi
Z.E.Özbakım Bec.Kaz.	Z.E.Çoc.Eğitimi
Türk Dili Öğretimi	İş-Teknik Eğt.
Sos.Bilg.Öğretimi	İ.E.Çoc.Eğt.Uyg.
Müzik ve Öğretimi	Z.E.Çoc.Eğt.Uyg.
Öğrenme Güçlükleri	Türk Dili
Türk Eğitim Tarihi	AİİT
Ö.E.Araç-Gereç Gel.	Yabancı Dil
Top.Sağl.-İlkyardım	Sanat Tarihi
Beden Eğitimi	

ÖZEL EĞİTİM BÖLÜMÜ
ZİHİN ENGELLİLERİN EĞİTİMİ
ANABİLİM DALI 1990 YILI PROGRAMI

I. SINIF

Eğt.Bil.Giriş	Ö.E.Yasa-Yönetim.
Türk Eğitim Sist.	İlk.Prog.Öğr.Yönt.
Genel Psikoloji	Gelişim Psikolo.
Özel Eğt.Giriş I	Özel Eğt.Giriş II
Genel Biyoloji I	Genel Biyoloji II
Türk Dili	Sağ.Bilg.-İlkyard.
AİİT	Yabancı Dil
Bed.Eğt/Güz.Sanat.	

II. SINIF

Ö.E.Ölçme-Değ.	ÖEMÇ.Eğits.Değerl.
Okul Öncesi Eğt.	Z.E.Eğt.Düz.ve Kur
Z.E.Eğt.Giriş	Z.E.Eğt.Mod. I
Öğrenme Psikolojisi.	Z.E.İlet.Bec.Kaz.
Psk.Kur.ve ÖEMÇ.	Toprak İşleri (S)
İnsan Biyolojisi	Egz.Fizyoloj. (S)
İp-Kağıt İşleri (S)	Atletizm (S)
Bed.Eğt.Bilg. (S)	Cimnastik (S)
Türk Dili	Z.E.Dav.Değişt.
AİİT	İnsan Genetiği
Yabancı Dil	Bed.Eğt/Güz.Sanat.

III. SINIF

Psk.Dan.ve Rehb.	Z.E.Araç-Ger.Gel.
Z.E.Eğt.Prog.Birey.	Z.E.Aile-Çevre Eğ.
Z.E.İlet.Bec.Kazan.	Z.E.Özbakım Bec.K.
Müzik	Öğrenme Güçlükleri
Z.E.Eğt.Mod. II	Ö.E.Bilg.Kullanımı
Eğt.Yön.-Denetim	Maden İşleri (S)
Ağaç İşleri (S)	Halk Oyunları (S)
Spor Arz.ve Reh.(S)	Eğitsel Oyun (S)
Voleybol (S)	Antr.Bilgisi (S)
Türk Dili	AİİT
Yabancı Dil	Bed.Eğt/Güz.San.

IV. SINIF

Z.E.Okuma-Yaz.Öğr.	Ders Planı Haz.Tek
H.B./S.B./F.B. Öğr.	Öğrt.Mat.Hazırlama
Matematik Öğretimi	Sınıf Kontrolü
Bed.Eğt.Oyun Öğrt.	Z.E.Eğitim Uygul.
Resim İş Öğretimi	Türk Dili
Baskı Teknik. (S)	AİİT
Basketbol (S)	Karışık Teknik (S)
Hentbol (S)	Yabancı Dil
Bed.Eğt./Güz.Sanat.	

* (S) Seçimlik Alan Dersleridir.

EK IV

T.C.
ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM FAKÜLTESİ DEKANLIĞI

Sayı : B.30.2.ANA.0.36.00.00./220/
Konu : Arş.Gör. Zafer ÖZER

.../.../1995

.....MÜDÜRLÜĞÜ'NE
.....

Fakültemiz Özel Eğitim Bölümü araştırma görevlilerinden Zafer ÖZER "Anadolu Üniversitesi Zihin Engellilerin Eğitimi Programının Değerlendirilmesi" konulu bir araştırma yapmaktadır. Çalışmasını sonuçlandırabilmesi için, Anadolu Üniversitesi Özel Eğitim Bölümü'nden mezun olup, kurumunuzda zihin engellilerin eğitimi alanında görev yapan personele, görüşlerini almak üzere anket uygulanması gerekmektedir.

Yazı ek'inde yer alan hazır formatlı listeye Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü'nden 1992, 1993, 1994 yıllarında mezun olup kurumunuzda özel eğitim öğretmeni, uzman ya da yönetici olarak çalışan personelin yazılması ve adı geçen personele yazı ekindeki anketlerin uygulanarak, bir hafta içerisinde aşağıdaki adrese geri gönderilmesine yardımcı olmanızı rica ederim.

Prof.Dr. Doğan BAYAR
Dekan

Zafer ÖZER
Anadolu Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
Araştırma Görevlisi
26170 ESKİŞEHİR

KURUMUN ADI :

ŞEHİR :

SIRA NO	PERSONELİN ADI, SOYADI	GÖREVİ	MESLEKİ KIDEMİ
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			
6.			
7.			
8.			
9.			
10.			
11.			
12.			
13.			
14.			